

Nr 35.

Ankom till riksdagens kansli den 17 april 1936 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i fattigvårdslagen m. m.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft följande, inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen från första kammaren nr 288 av herr *Otto Wangson* samt från andra kammaren nr 58 och nr 59 av herr *Paulsen*, nr 219 av herrar *Hedlund* i Östersund och *Ericson* i Boxholm samt nr 348 av herr *Spångberg m. fl.*

För de yrkanden, som framställts i motionerna, redogöres här nedan. I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas i detta utlåtande, hänvisa till motionerna.

Utskottet kommer att behandla de föreliggande spörsmålen i olika punkter enligt följande disposition:

A. Allmänna bestämmelser om hemortsrätt i fattigvårdslagen och barnavårdslagen; fattigvårdens och barnavårdens förstatligande (motionerna I: 288 samt II: 58 och II: 59).

B. Upphävande av stadgandet i 50 § 2 mom. fattigvårdslagen m. m. (motionen II: 219).

C. Rätt till fattigvård för arbetsföra personer, vilka till följd av arbetslöshet äro nödlidande (motionerna I: 288 och II: 348).

D. Lika behandling i vistelsesamhället av i lika mån understödsbehövande; skyldighet för hemortssamhälle att ersätta all av vistelsesamhälle utgiven fattigvård (motionen I: 288).

E. Principerna för behovsprövningen i fattigvårdslagen (motionen I: 288).

F. Avskaffande av beteckningen »fattigvård» (motionen I: 288).

A. Allmänna bestämmelser om hemortsrätt i fattigvårdslagen och barnavårdslagen; fattigvårdens och barnavårdens förstatligande (motionerna I:288 samt II:58 och II:59).

I *motionen I: 288* av herr *Otto Wangson* har yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till revision av fattigvårdslagen i de avseenden, som beröras i motionen. I motionen ifrågasattes, bland annat, att avskaffa hemortsrätten samt helt eller delvis förstat-

liga fattigvården, varvid framhålles, att endast genom ett förstatligande av fattigvården kan man erhålla ett effektivt och enhetligt hjälpsystem över hela landet.

I motionerna II: 58 och II: 59 av herr Paulsen har hemställts:

i *motionen II: 58*,

att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till sådan ändring i gällande fattigvårdslag, att alla nuvarande hemortsbestämmelser slopas, att i stället för de slojade hemortsbestämmelserna inskrives i lagen, att varje svensk medborgare har hemortsrätt i Sverige, utan angivande av någon särskild kommun, och att staten betalar 75 procent av alla fattigvårdskostnader, som av därtill av staten utsedd kontrollmyndighet godkänts;

samt i *motionen II: 59*,

att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till sådan ändring i gällande barnavårdslag, att alla nuvarande hemortsbestämmelser slopas, att i stället för de slojade hemortsbestämmelserna inskrives i lagen, att varje svensk medborgare har hemortsrätt i Sverige, utan angivande av någon särskild kommun, och att staten betalar 75 procent av alla kostnader för den offentliga barnavården, som av därtill av staten utsedd kontrollmyndighet godkänts.

Enligt *lagen den 14 juni 1918 om fattigvården* gäller, att varje socken på landet samt varje stad eller köping, som har egen kommunalförvaltning, utgör ett fattigvårdssamhälle, som har att för sig ordna sin fattigvård (5 §). Hava två eller flera socknar å landet gemensam kommunalförvaltning, skola de anses såsom ett fattigvårdssamhälle. Två eller flera kommuner å landet kunna förenas att tillsammans utgöra ett fattigvårdssamhälle (6 §).

I 7 kapitlet innehåller lagen om fattigvården stadganden om hemortsrätt. Enligt dessa skall i fråga om fattigvård svensk medborgare anses, med vissa undantag, hava hemortsrätt i det fattigvårdssamhälle, inom vilket han senast varit mantalsskriven utan att hava under det år, som mantalsskrivningen avser, kommit i åtnjutande av fattigvård, som utövar inverkan på förvärv av hemortsrätt (45 §). Beträffande fattigvård, som utövar dylik inverkan, stadgas, att därest någon under det år, för vilket han mantalsskrivits inom visst fattigvårdssamhälle, åtnjutit fattigvård enligt 1 § i lagen (s. k. obligatorisk fattigvård) eller om under samma år fattigvård enligt 2 § i lagen (s. k. frivillig fattigvård) meddelats honom av annat fattigvårdssamhälle än det, där han mantalsskrivits, vinner han ej hemortsrätt på grund av nämnda mantalsskrivning (49 §). Vissa slag av fattigvård medföra dock icke berörda verkan. Hustru har samma hemortsrätt som mannen (47 § 1 mom.). Barn inom äktenskap har, så länge det är minderårigt, faderns eller, där han är död och modern lever, moderns hemortsrätt (47 § 2 mom.). Minderårigt barn utom äktenskap har samma hemortsrätt som modern, eller, om hon är död, den hon senast ägde (47 § 2 mom.).

Om fattigvårdssamhällenas inbördes ersättningsskyldighet stadgar lagen, att fattigvårdssamhälle, som enligt 1 § lämnat fattigvård åt någon, vilken har hemortsrätt inom annat samhälle, är, fränsett vissa undantagsfall, berättigat att erhålla ersättning för fattigvården av det senare samhället (50 och 51 §§). Bestrider hemortssamhället framställt krav, må talan om ersättningens utfående anhängiggöras hos Kungl. Maj:ts befallningshavande (54 §).

Vid slutet av år 1933 var totalantalet kommuner i vårt land 2 531. Antalet fattigvårdssamhällen var samtidigt 2 523. Den möjlighet, lagstiftningen enligt 6 § fattigvårdslagen skapat för kommuner att förena sig till gemensamma fattigvårdssamhällen, hade begagnats i endast fem fall, berörande sammanlagt tretton kommuner. Däremot hava i ett stort antal fall två eller flera fattigvårdssamhällen genom kommunalförbund förenat sig om gemensam fattigvårdsanstalt. Antalet kommunalförbund för fattigvård utgjorde vid 1934 års ingång 187, omslutande 696 kommuner.

I 6 § i *förordningen den 9 juni 1871 angående fattigvården* stadgades, att varje socken å landet samt varje stad eller köping, som hade egen kommunalförvaltning, skulle utgöra ett fattigvårdssamhälle. Detta innebar, att det var primärkommunerna, som hade att ombesörja och bekosta fattigvården. Regeln var visserligen icke utan undantag, men i stort sett var den offentliga fattigvården en kommunal angelägenhet.

I sitt den 19 februari 1915 avgivna *betänkande med förslag till lag om fattigvården* anförde *fattigvårdslagstiftningskommittén* bland annat:

Enligt vad allmänt anses, är fattigvården närmast att betrakta som en statsuppgift. Det kunde då tilläventyrs även anses riktigare att lägga fattigvårdens handhavande på staten. Otvivelaktigt skulle därav följa vissa praktiska fördelar. En dylik anordning skulle föra med sig en fullständig utjämning av fattigvårdsbördan, i det varje medborgare hade att bidra till fattigvårdskostnaderna efter samma grunder, som fastställts för hans skattskyldighet till staten. Och härmed skulle man på samma gång slippa ifrån det med rätta så överklagade processandet mellan kommunerna om skyldighet att betala utgiven fattigvård. Emellertid skulle det utan tvivel vara ett missgrepp, om man av dessa principiella eller praktiska skäl läte staten övertaga och genom sina organ handhava fattigvården. Det är icke så i den moderna staten, att denna själv direkt ombesörjer alla statsfunktioner. I stor omfattning har staten överlämnat åt medborgarna själva eller sammanslutningar av medborgare att ombesörja dylika funktioner. Man har funnit, att härigenom framkallas till intresserad verksamhet för statsändamålet krafter, vilka eljest icke vore att påräkna och vilka till arbetet föra en anpassning och energi, som statens egna organ mången gång sakna. Ett av de områden, på vilka detta alldeles särskilt ansetts vara fallet, är fattigvårdens. Därför har ock fattigvården allmänt i större eller mindre omfattning undandragits statsorganens direkta verksamhet och överlämnats åt kommunala eller andra lokala institutioner eller sammanslutningar. Statens

verksamhet inskränkes till att vara förnämligast stödjande och kontrollerande, ej direkt fattigvårdsgivande. Kommunernas fullständiga befriande från utgifterna skulle från deras handhavande av fattigvården borttaga allt ekonomiskt intresse, vilket återigen skulle komma att visa sig ödesdigert både ur kostnadssynpunkt och för dess återverkan på understödstagarna. För att förekomma alltför stora missförhållanden härav finge man lov att anordna en vidlyftig och ingående kontroll, som komme att betydligt inskränka de kommunala myndigheternas frihet i handhavandet, åstadkomma slitningar och minska intresset. Men även med en än så ingående kontroll komme det att visa sig svårt att förekomma missbruk. Kommittén anser sålunda, att ett statens övertagande av fattigvården ej är att förorda.

Vid 1918 års riksdag yttrade föredragande departementschefen, statsrådet Schotte, i proposition med förslag till lag om fattigvården, nr 135, att han i likhet med kommittén funne, att man icke borde ifrågasätta, att staten eller landstingen helt övertog fattigvården, utan i stället, med bibehållande av kommunerna såsom fattigvårdssamhällen, låta staten och landstingen kraftigare än dittills hjälpa kommunerna, särskilt i syfte att bereda större möjligheter till anstaltsvård för understödstagare samt därmed lätta kommunernas bördor.

I en i anledning av propositionen inom första kammaren väckt motion, nr 145, uttalade herr Hult, att det varit önskvärt, om i samband med det framlagda förslaget till ny fattigvårdslagstiftning Kungl. Maj:t sökt att främja frågan om den kommunala skatteutjämningen genom att fördela fattigvårdsbördan på större områden. Motionären hemställde om avslag å propositionen.

Andra särskilda utskottet fann emellertid anledning saknas att frångå vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Propositionen blev i förevarande del av riksdagen bifallen.

I fråga om mantalsskrivningens betydelse för hemortsrätten får utskottet hänvisa till vad därom yttrats i andra lagutskottets utlåtande vid 1934 års riksdag nr 23 sidorna 3—5.

Enligt lagen den 6 juni 1924 om samhällets barnavård och ungdomsskydd har varje kommun att i enlighet med bestämmelserna i lagen ordna sin barnavård (1 §). Hava två eller flera kommuner, enligt vad i lagen om fattigvården sägs, förenat sig att tillsammans utgöra ett fattigvårdssamhälle, skola de även gemensamt handhava sin barnavård. Kommunens utgifter för samhällets barnavård skola, i den mån de icke täckas av eljest för ändamålet avsedda medel, bestridas genom tillskott efter de grunder, som för kommunalutskylders utgörande i allmänhet äro stadgade (61 §). I fråga om hemortsrätt, om kommuns rätt till ersättning av hemortskommun för utgift för omhändertaget barn, om hemsändning av barn till hemortskommun och om ersättningstalan mot hemortskommun gälla enligt barnavårdslagen regler,

vilka i stort sett äro lika fattigvårdslagens bestämmelser angående motsvarande ämnen (62 och 65 §§). Vissa kostnader för barnavården bäras av staten eller av landstingen.

Fattigvårdslagstiftningskommittén uttalade i sitt den 19 april 1921 avgivna betänkande med förslag till lag om den offentliga barnavården, att man vid reglerandet av understödsverksamheten för barn inom barnavårdslagstiftningens ram skulle kunna tänka sig att ordna förhållandet mellan kommunerna efter helt andra linjer än de för fattigvården fastställda. Fattigvårdslagens bestämmelser om hemortsrätt vore ganska invecklade, och det hade framkommit önskemål även för fattigvårdens del att få dem undanröjda. Frågan därom hade ingående behandlats vid förarbetena till lagen om fattigvården, och man hade därvid kommit till det resultat, att det ur olika synpunkter vore lämpligast att bibehålla ett system med hemortsrätt. Enligt kommitténs mening torde detsamma gälla även för det fall, att den del av understödsverksamheten, varom fråga vore, nämligen verksamheten för de direkt understödda barnen, överflyttades till en annan kommunal myndighet än fattigvårdsstyrelsen och alltså behandlades utanför fattigvårdslagen. I överensstämmelse med detta uttalande intog kommittén i sitt lagförslag bestämmelser om hemortsrätt.

I fråga om kostnaderna för barnavård enligt den av kommittén föreslagna lagen erinrade kommittén till en början, att enligt kommitténs förslag det allmännas uppgifter med hänsyn till barnavården väsentligen skulle ankomma på primärkommunerna och anförtros åt kommunala myndigheter. Det låge då, enligt kommitténs förmenande, närmast till hands att låta kommunerna bära de kostnader, som vore förenade med den offentliga barnavården. Kommitténs förslag utginge också från att kommunerna i regel skulle bestrida kostnaderna för denna verksamhet. I proposition nr 150 till 1924 års riksdag med förslag till lag om samhällets barnavård yttrade föredragande departementschefen, statsrådet Malm, vid det lagrum i förslaget, till vilket kommitténs nu återgivna uttalande hänförde sig, att någon närmare motivering, utöver den av kommittén meddelade, icke torde vara erforderlig.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 12 januari 1928 anförde styrelsen för *svenska landskommunernas förbund* — under framhållande av vissa olägenheter, vilka enligt styrelsens åsikt vore förbundna med fattigvårdslagens hemortsrättsbestämmelser — att det syntes styrelsen nödvändigt, att en allsidig utredning företoges om möjligheterna att åvägabringa en bättre sakernas ordning, samt att det torde komma att framgå av utredningen, vilka åtgärder som lämpligast borde vidtagas för att avhjälpa de påtalade missförhållandena.

I en vid 1928 års riksdag inom andra kammaren väckt motion, nr 366, hemställde fru Ekberg och fru Thüring, att riksdagen måtte i skrivelse till

Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående möjligheterna att låta landstingsområdena utgöra fattigvårdssamhällen samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen föranledde.

I sitt över motionen avgivna utlåtande, nr 22, anförde andra lagutskottet, att enligt utskottets förmenande så stora betänkligheter mötte mot att göra landstingsområdena till fattigvårdssamhällen, att utskottet ej kunde förorda en sådan ordning.

Motionen blev därefter av riksdagen avslagen.

Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t den 26 april 1929 tillkallade chefen för socialdepartementet, statsrådet Lübeck, sakkunniga — *organisationssakkunniga* — för att enligt givna direktiv behandla bland annat två huvudproblem, nämligen dels frågan om att åstadkomma större lokala enheter främst för den sociala omvårdnaden, dels ock frågan om att åstadkomma större enhetlighet vid förvaltningen inom kommunerna, resp. nyss avsedda större områden, av ifrågavarande uppgifter.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Dahl, tillkallade efter Kungl. Maj:ts bemyndigande den 18 oktober 1929 sakkunniga — *skatteutjämningsberedningen* — för att inom finansdepartementet biträda med utredning av frågan om rationell utjämning av skattetrycket inom kommunerna ävensom andra därmed sammanhängande spörsmål. Enligt direktiven för de sakkunnigas arbete skulle frågan om jämkningar i fördelningen av samhället åliggande uppgifter mellan staten samt kommuner av olika ordning tagas under omprövning. Tillika borde prövas, huruvida i olika fall en utvidgning av systemet med statliga bidrag för kommunala ändamål eller bidrag från landsting till primärkommuner kunde vara att föredraga framför en direkt överflyttning av ifrågakommande uppgifter. Även spörsmålet om jämkningar i den kommunala indelningen borde komma under övervägande.

Vid 1930 års riksdag yrkade herr Ericson i Boxholm i motion nr 14 inom andra kammaren, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt utredning och förslag till sådan ändring rörande hemortsrättsbestämmelserna i fattigvårdslagen, att samtliga de kommuner, där den understödsbehövande haft hemortsrätt, skulle, under vissa förhållanden, vidkännas underhållslikt.

Andra lagutskottet avstyrkte motionen i sitt utlåtande nr 8 under hänvisning till att frågan om ändrade hemortsrättsbestämmelser bragts under Kungl. Maj:ts prövning genom framställning i ämnet från styrelsen för svenska landskommunernas förbund den 12 januari 1928.

Riksdagen avslog motionen.

Vid 1931 års riksdag väcktes inom andra kammaren en motion, nr 191, av herr Björnberg, vari yrkades utredning med syfte att centralisera fattigvården genom att låta kostnaderna för densamma bli enhetliga för större områden.

Andra lagutskottet avstyrkte motionen i sitt över densamma avgivna utlåtande, nr 11, under hänvisning till att frågan om sammanförande av primärkommunerna till större lokala enheter för handhavande av fattigvården samt spørsmålet om förhållandet i fattigvårdshänseende mellan primär- och sekundärkommunerna och mellan kommunerna och staten vore föremål för utredning av organisationssakkunniga.

Riksdagen avslog motionen.

Vid 1932 års riksdag yrkade dels herr Paulsen i två inom andra kammaren väckta motioner, nr 9 och nr 10, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till sådan ändring i gällande fattigvårdslag och barnavårdslag, att alla nuvarande hemortsbestämmelser slopades, att i stället för de slojade hemortsbestämmelserna inskrevs i lagen, att varje svensk medborgare hade hemortsrätt i Sverige utan angivande av någon särskild kommun, och att staten betalade alla kostnader för fattigvården och den offentliga barnavården, dels ock herr Edward Larson i motion nr 253 i första kammaren, bland annat, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag om ändrade bestämmelser i gällande fattigvårdslag rörande hemortsrätt, så att de i hög grad florerande fattigvårdsprocesserna onödiggjordes.

Andra lagutskottet avstyrkte motionerna i sina utlåtanden nr 3—5, under hänvisning till pågående omfattande utredningsarbete med avseende å fattigvården och den sociala hjälpverksamheten över huvud taget.

Motionerna blevo av riksdagen avslagna.

Skatteutjämningsberedningen har den 12 december 1932 framlagt ett principbetänkande med förslag till skatteutjämning åtgärder genom överflyttning till staten eller till större kommunala utdebiteringsområden av kostnader för kommunala förvaltningsuppgifter. Enligt detta betänkande böra de regler, som gälla om fattigvårdssamhällen samt om de lokala organen för fattigvård, i huvudsak lämnas oförändrade. Landstingen föreslås skola helt omhändertaga fattigvårds- och barnavårdsanstalterna och deras drift samt i sin hand centralisera all anstaltsvård inom landstingsområdet, som för detta ändamål av landstingen skola indelas i anstaltsdistrikt, i regel omfattande flera fattigvårdssamhällen. Av de kostnader för den obligatoriska fattigvården, som icke gäldas av staten och som ej ersättas av de understödda eller för dem försörjningspliktiga, böra enligt förslaget tre fjärdedelar bäras av landstingen och en fjärdedel påvåla primärkommunerna. Primärkommunerna böra däremot liksom hittills bära hela kostnaden för den frivilliga fat-

tigvården. Skatteutjämningsberedningen har vidare, i syfte att verksamt minska antalet fattigvårdsmål, förordat ändringar av föreskrifterna om hemorts rätt. Enligt beredningens förslag bör hemorts rätt, oberoende av meddelad fattigvård, åtnjutas i det samhälle, där vederbörande är eller senast varit mantalsskriven. Enligt förslaget böra emellertid särskilda bestämmelser meddelas med ändamål att i möjligaste mån förekomma, att annan kommun än den verkliga hemkommunen blir bunden att omhändertaga åldersförsörjningen.

Vid 1934 års riksdag yrkades dels i motion nr 40 i andra kammaren av herr Thorell m. fl., bland annat, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och vidtagande av åtgärder snarast möjligt för att åstadkomma ändrade bestämmelser om hemorts rätt i syfte att ernå bättre och rättvisare fördelning av fattigvårdsbördan kommunerna emellan, dels ock i likalydande motionerna nr 139 i första kammaren av herr Löfvander m. fl. och nr 291 i andra kammaren av herr Johansson i Bro m. fl., att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag rörande sådan ändring av gällande fattigvårdslag, att hemorts rätt skulle, oberoende av meddelad fattigvård, åtnjutas i det samhälle, där vederbörande vore mantalsskriven.

I sitt över motionerna avgivna utlåtande, nr 23, yttrade andra lagutskottet, bland annat, att de i motionerna berörda spörsmålen torde komma under förnyat övervägande vid den fortsatta behandlingen av skatteutjämningsberedningens betänkande samt att jämväl organisations sakkunniga torde komma att behandla frågan angående revision av gällande bestämmelser om hemorts rätt. Med hänsyn till att de spörsmål, som framförts i motionerna, i olika sammanhang bragts under Kungl. Maj:ts prövning, ansåg sig utskottet icke böra föreslå riksdagen att i anledning av motionerna hos Kungl. Maj:t begära ytterligare utredning.

Utskottet hemställde, att motionerna ej måtte föranleda någon åtgärd, vilken hemställan bifölls av riksdagen.

Organisationssakkunniga hava den 11 december 1934 avgivit betänkande med utredning och förslag rörande den samhällseliga hjälpverksamhetens organisation m. m. (Sveriges offentliga utredningar 1934: 53). I ett utkast till lag om den samhällseliga hjälpverksamhetens organisation m. m. har majoriteten av de sakkunniga föreslagit, att i varje kommun med mer än 1 500 invånare skall finnas en social nämnd med uppgift att handhava kommunens verksamhet för fattigvård, barnavård, ungdomsskydd, allmän ålderspensionering, behandling av alkoholister och arbetslöshetshjälp. Kommun med mindre invånarantal skall äga inrätta social nämnd. I lagutkastet hava dessutom behandlats två andra mera omfattande spörsmål, nämligen frågorna om barnavårdsnämndernas obligatoriska anslutning till barnavårds-

förbund samt om förbud mot oreglerad hjälpverksamhet. I samband med nämnda lagutkast hava även framlagts förslag till vissa ändringar i fattigvårdslagen, skatteutjämningsförordningen och förordningen om erkända arbetslöshetskassor.

Organisationssakkunniga ha sökt råda bot för de olägenheter, som äro förknippade med de av hemortsbestämmelserna härflytande processerna mellan fattigvårdssamhällen om ersättning för lämnad fattigvård eller barnavård. Förslaget innebär, att i de fall, i vilka det möter särskilda svårigheter att utreda, var en enligt 1 § fattigvårdslagen understödd svensk medborgare äger hemortsrätt, det skall stå vistelsesamhället fritt att vända sig till staten för erhållande av nio tiondelar av vårdkostnaden såsom full gottgörelse för denna. Enligt de sakkunnigas förslag skall frågan om ersättning för viss kostnad vara definitivt bragt ur världen i och med att gottgörelse för densamma lämnats med nio tiondelar av statsmedel. Vistelsesamhället skall icke äga möjlighet att, i fall det sedermera får kännedom om hemortssamhället, för den resterande tiondelen av kostnaden vända sig mot detta. Det har syntts de sakkunniga antagligt, att då man öppnar en utväg för kommunerna att skaffa sig ersättning för fattigvårds- och barnavårdskostnader på ett mindre tidsödande och arbetskrävande sätt än genom process mot andra kommuner, ett betydande antal fattigvårds- och barnavårdsprocesser komma att bortfalla och bland dem just de, som vålla de största olägenheterna.

Antalet fattigvårdsprocesser har sedan 1918 tidvis högst väsentligt stegrats. Utskottet får i detta avseende hänvisa till nedanstående siffror, av vilka de för åren 1917—1925 äro hämtade ur Kungl. Maj:t proposition nr 106 till 1926 års riksdag samt uppgiften för 1931 från skatteutjämningsberedningens betänkande med viss komplettering av överståthållarämbetet.

Antal fattigvårdsmål mellan fattigvårdssamhällen, anhängiggjorda hos länsstyrelserna och överståthållarämbetet.

År	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1931
	6 972	6 972	7 637	8 637	10 076	13 218	15 806	11 449	13 426	8 764.

Antalet mål angående mantalsskrivning har starkt stegrats, såsom framgår av nedanstående uppgifter, till vilka utskottet ber att få hänvisa. Siffrorna äro hämtade beträffande åren 1917—1925 från nyssnämnda proposition till 1926 års riksdag, för åren 1926—1929 från kammarrättens yttrande över 1924 års uppördssakkunnigas betänkande, för år 1931 från skatteutjämningsberedningens betänkande med viss komplettering av Sveriges härads-skrivareförening samt för år 1933 från en av nämnda förening gjord sammanställning.

Antalet till länsstyrelserna och överståthållarämbetet inkomna besvär rörande fråga om vidtagen eller underlåten mantalsskrivningsåtgärd.

År	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927
	121	95	171	156	393	674	1 289	1 733	2 222	2 161	3 140
	År										
	1928	1929	1931	1933							
	4 155	5 215	9 788	14 304.							

Dessa besvär angående mantalsskrivningsfrågor ha huvudsakligen anförts av kommuner och fattigvårdssamhällen.

1935 års riksdag hemställde i anledning av ett flertal motioner på förslag av bevillningsutskottet (utlåtande nr 54) i skrivelse (nr 282) till Kungl. Maj:t. att Kungl. Maj:t ville föranstalta om att utredningen på kommunalbeskattningens område återupptoges. Den 24 januari 1936 beslöt Kungl. Maj:t till-sätta en kommitté, benämnd *kommunalskatteberedningen*, med uppdrag att i enlighet med vissa av föredragande departementschefen, statsrådet Wigfors, i statsrådsprotokollet för nämnda dag angivna riktlinjer verkställa utredning rörande den kommunala beskattningen jämte därmed sammanhän-gande frågor. I statsrådsprotokollet heter det bland annat:

Den utveckling, som särskilt under de senaste årtiondena ägt rum inom olika områden av samhällslivet, har icke kunnat undgå att taga sig uttryck i en stark stegring av de kommunala utgifterna. Samtidigt som kommunerna nödgats åtaga sig nya uppgifter av maktpåliggande och kostnadskrävande natur, hava kraven på den kommunala verksamhetens effektivitet över huvud taget blivit allt större. Väl har staten genom speciella förvaltningsbidrag i betydande utsträckning tagit sig an finansieringen av åtskilliga till kommu-nerna hänskjutna bestyr samt även därutöver trätt hjälpande emellan genom att tilldela synnerligt skattetyngda kommuner understöd, men dessa åtgärder hava icke visat sig tillräckliga för att åvägabrinda den lättnad och utjämning av det kommunala skattetrycket, som allmänt erkännes vara av behovet på-kallad. Härför torde — såsom redan skatteutjämningensberedningen framhöll i sitt under 1932 avgivna principbetänkande — i främsta rummet erfordras ett avlyftande från kommunerna av kostnaderna för vissa uppgifter. Vid den nya utredningen av kommunalskattefrågan bör därför ånyo upptagas till övervägande frågan om erforderliga jämkningar i den nuvarande fördel-ningen av samhällsuppgifterna mellan staten och kommuner av olika ord-ning. Med hänsyn till dessa uppgifters mångskiftande natur låter det sig icke göra att på detta stadium uppdraga några bestämda gränser för denna om-prövning. Emellertid bör uppmärksammas, att icke en eventuell överflytt-ning av uppgifter kommer att förorsaka minskad effektivitet eller bristande sparsamhet vid deras handhavande; särskilt viktigt är detta, om i något fall beslutanderätten skulle befinnas icke lämpligen kunna förbindas med skyl-dighet att till någon mera väsentlig del bära de utgifter, som föranledas av besluten.

Utskottet vill i anslutning härtill erinra, att vid *innevarande års riksdag* i likalydande motioner nr 174 i första kammaren av herr Bagge m. fl. och

nr 505 i andra kammaren av herr Skoglund m. fl. yrkats, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en utredning om den kommunala självstyrelsen i hela dess vidd enligt i motionerna angivna synpunkter med självstyrelsens bevarande som grundläggande syftemål samt för riksdagen framlägga de resultat, vartill utredningen kan ge anledning, eller att riksdagen, därest Kungl. Maj:t under tiden igångsätter en mera allmän kommunal utredning, ville i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala sig för att denna utredning måtte utvidgas i enlighet med ovan angivna syftemål.

I dessa motioner har anförts, bland annat:

Vid gränsdragningen av kommunernas och övriga samfälligheters uppgifter kan överflyttning av kommunala uppgifter icke vara något mål att uppställa. Måhända torde likväl någon överflyttning ej stå att undvika, såframt man vill nå fram till ett sådant tillstånd, att kommunerna normalt skola vara i stånd att utan utjämningsbidrag och utan alltför hög uttaxering själva ombesörja dem anförtrödda uppgifter. Diskussionen kommer alltid härvid att koncentrera sig till fattigvårdsutgifterna, och här skola vi uteslutande beröra dessa. Det finnes skäl i att kraftigt varna för ett brådstörtat avgörande, dels med hänsyn till de alltmera stegrade anspråken på stat och landsting, dels med hänsyn till önskvärdheten att först avvakta erfarenheten från den nya pensionsförsäkringslagens tillämpning och i vad mån denna förmår lätta fattigvårdskostnaderna. Skulle en lindring i de kommunala fattigvårdskostnaderna ändock befinnas ofrånkomlig, synes det dock vara en föga rationell lösning att, som ifrågasatts, låta 75 % av dem tillskjutas från högre samhälligheter. Ett sådant bidragssystem skulle tvivelsutan bli det bästa exemplet på, hur den icke kommunala höga bidragskvoten antingen utmynnade i en för fattigvårdssamhället synnerligen olämplig byråkratisering, med intrång på den kommunala självstyrelsen inom ett av densnas betydelsefullaste områden, eller också frestade kommunerna att med hänsyn till deras egen ringa bidragskvot och eget förminskade ekonomiska ansvar ådagalägga en frikostighet, som givetvis ginge ut över det allmänna. Mindre bemängt med dylika frestelser och mindre schematiskt vore i så fall att överväga att låta till kommunerna utgå ett lägre procentuellt bidrag, icke fastställt i relation till de av kommunerna beslutade utgifterna utan — t. ex. för femårsperioder — beräknat i form av koefficienter efter kommunernas storlek, uttaxering och fattigvårdsstruktur. Enligt ett sådant system skulle de fattigaste kommunerna kunna få ett relativt större belopp än de rikare, men kommunernas egna prestanda skulle dock vara så ansenliga att någon egentlig ny risk för bristande ekonomiskt självansvar ej behövde befaras.

Dessa motioner hava för behandling hänvisats till konstitutionsutskottet.

Utskottet får slutligen erinra, att 1934 års riksdag i anledning av en inom andra kammaren väckt motion på förslag av bevillningsutskottet (betänkande nr 24) i skrivelse (nr 178) till Kungl. Maj:t anhållit, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en allsidig och förutsättningslös utredning i syfte att åstadkomma förbättrad lagstiftning rörande mantalsskrivning och därmed sam-

manhängande frågor samt för riksdagen framlägga de förslag, till vilka utredningen kan giva anledning. I motiveringen till nämnda skrivelse har framhållits, bland annat, att vissa brister i mantalsskrivningsförfordningen med hänsyn till gällande bestämmelser om hemortsrätt kunna leda till orättvisor ur fattigvårdssynpunkt.

Kungl. Maj:t har den 28 februari 1936 beslutat tillsätta en kommitté med uppdrag att verkställa utredning och avgiva förslag rörande sättet för debitering, uppbörd och indrivning av utskylder samt folkbokföringens ordnande jämte härmed sammanhängande organisatoriska och andra frågor. I direktiven för kommitténs verksamhet, vari erinrats om nyssnämnda riksdagsskrivelse, har föredragande departementschefen, statsrådet Wigforss, yttrat, bland annat, att kommittén hade att pröva de förslag till ändringar i mantalsskrivningsförfarandet, som blivit framförda från riksdagens sida eller annat håll, och överhuvud företaga en revision av lagstiftningen på förevarande område.

Utskottet. De i motionerna berörda spörsmålen äro enligt utskottets mening förtjänta av statsmakternas synnerliga uppmärksamhet.

Den av Kungl. Maj:t tillsatta kommunalskatteberedningen torde komma att taga ställning till frågorna om fattigvårdens och barnavårdens fullständiga eller delvisa förståtligande. Enligt direktiven för beredningens verksamhet bör beredningen nämligen upptaga till övervägande spörsmålet om erforderliga jämkningar i den nuvarande fördelningen av samhällsuppgifterna mellan staten och kommunerna av olika ordning. Med hänsyn till dessa uppgifters mångskiftande natur ha i direktiven icke uppdragits några bestämda gränser för denna omprövning. Emellertid bör enligt direktiven uppmärksammas, att icke en eventuell överflyttning av uppgifter kommer att förorsaka minskad effektivitet eller bristande sparsamhet vid deras handhavande. Särskilt viktigt är enligt direktiven detta, om i något fall beslutanderätten skulle befinnas icke lämpligen kunna förbindas med skyldighet att till någon mera väsentlig del bära de utgifter, som förledas av besluten.

Organisationssakkunniga hava i sitt betänkande i viss utsträckning sökt råda bot för de olägenheter, som äro förbundna med de av hemortsrättsbestämmelserna härflytande processerna mellan fattigvårdssamhällena. De sakkunniga hava föreslagit, att fattigvårdssamhälle, som lämnat fattigvård enligt 1 § åt svensk medborgare, skall, då det möter särskilda svårigheter att utreda var den understödde har hemortsrätt, äga rätt att av staten såsom full gottgörelse erhålla nio tiondelar av fattigvårdskostnaden. Det har synts de sakkunniga antagligt, att då man öppnar en utväg för kommunerna att skaffa sig ersättning för fattigvårds- och barnavårdskostnader på ett mindre tidsödande och arbetskrävande sätt än genom process mot andra kommuner, ett betydande antal fattigvårds- och barnavårdsprocesser komma att

bortfalla och bland dem just sådana, som vålla de största olägenheterna. De sakkunnigas ifrågavarande förslag är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Utskottet får vidare erinra, att 1934 års riksdag i skrivelse nr 178 anhållit, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en allsidig och förutsättningslös utredning i syfte att åstadkomma förbättrad lagstiftning rörande mantalskrivning och därmed sammanhängande frågor. I motiveringen till nämnda skrivelse har framhållits, bland annat, att vissa brister i mantalsskrivningsförrordningen med hänsyn till gällande bestämmelser om hemortsrätt i fattigvårdslagen kunna leda till orättvisor ur fattigvårdssynpunkt. Kungl. Maj:t har den 28 februari 1936 uppdragit åt en kommitté att verkställa revision av, bland annat, lagstiftningen rörande mantalsskrivning.

Då de spörsmål, som berörts i motionerna, på grund av utredningar redan äro eller torde bliva föremål för Kungl. Maj:ts uppmärksamhet, anser sig utskottet, som förväntar att de igångsatta utredningsarbetena bedrivs med skyndsamhet och under beaktande av sambandet mellan de olika frågorna, icke böra hemställa till riksdagen att hos Kungl. Maj:t begära ytterligare utredning.

B. Upphävande av stadgandet i 50 § 2 mom. fattigvårdslagen m. m. (motionen II: 219).

Herrar Hedlund i Östersund och Ericson i Boxholm hava i *motionen II: 219*, hemställt, att riksdagen måtte besluta sådan ändrad lydelse av 50 och 60 §§ fattigvårdslagen, att hemortskommunens fattigvårdssamhälle och staten bliva ersättningsskyldiga för även den fattigvårdskostnad, som anges i berörda paragrafer, samt att 49 § i nämnda lag erhåller sådan ändrad lydelse, att även sådan fattigvård, som däri anges, kommer att utgöra hinder för förvärv av hemortsrätt.

50 § fattigvårdslagen har följande lydelse:

1 mom. Fattigvårdssamhälle, som enligt 1 § lämnat fattigvård åt någon, vilken har hemortsrätt inom annat samhälle, är, oavsett om skyldeman eller annan bort jämlikt 3 eller 4 § ansvara för understödstagarens försörjning, berättigat att erhålla ersättning för fattigvården av det senare samhället i den omfattning, som här nedan sägs.

2 mom. Ersättning enligt 1 mom. utgår ej för fattigvård, som bestått i bekostande åt skolbarn av kläder, underhåll eller annat, som avser att sätta dem i tillfälle att begagna skolundervisningen,

läkar- eller förlossningshjälp eller medicin, då hjälpen eller medicinen lämnats annorledes än i förening med vård å anstalt, eller begravningshjälp.

Enligt 60 § 3 mom. fattigvårdslagen lämnar staten gottgörelse för fattigvård, som omförmäles i 50 § 2 mom., endast för det fall, att understödstagaren icke är svensk medborgare.

49 § 1 mom. samma lag innehåller följande bestämmelser:

Har någon under det år, för vilket han mantalsskrivits inom visst fattigvårdssamhälle, åtnjutit fattigvård enligt 1 §, eller har under samma år fattigvård enligt 2 § meddelats honom av annat fattigvårdssamhälle än det, där han mantalsskrivits, vinner han ej hemortsrätt på grund av nämnda mantalsskrivning. Hinder för förvärv av hemortsrätt föranledes dock icke av fattigvård, som bestått i

bekostande åt skolbarn av kläder, underhåll eller annat, som avser att sätta dem i tillfälle att begagna skolundervisningen,

läkar- eller förlossningshjälp eller medicin, då hjälpen eller medicinen lämnats annorledes än i förening med vård å anstalt, eller begravningshjälp.

I 49 § 2 mom. stadgas, bland annat, att i fråga om inverkan på förvärv av hemortsrätt likställes med fattigvård, som någon själv åtnjutit, fattigvård, som åtnjutits av hans minderåriga barn, så ock för mannen fattigvård, vilken tilldelats hans hustru.

I 29 § i 1871 års förordning angående fattigvården stadgades, att fattigvårdssamhälle, som på grund av 1 § lämnat fattigvård åt någon, som hade hemortsrätt inom annat samhälle, vore berättigat att av detta samhälle erhålla ersättning för fattigvården ävensom för begravningskostnad, om sådan erfordrats.

I sitt den 19 februari 1915 avgivna betänkande med förslag till lag om fattigvården föreslog *fattigvårdslagstiftningskommittén* såsom undantag från bestämmelsen om ersättningsplikt för hemortskommunen fattigvård, som bestått i bekostande åt skolbarn av kläder, underhåll eller annat, som avsåge att sätta dem i tillfälle att begagna skolundervisningen, läkarhjälp eller medicin, som lämnats annorledes än i förening med vård å sjukvårdsanstalt, varför ersättning skulle utgå, förlossninghjälp eller begravningskostnad, ävensom fattigvård av annat slag än här nämnts, som icke omfattat längre tid än trettio dagar.

Såsom motivering till detta förslag anförde kommittén, bland annat, följande:

Genom att införa ett stadgande, enligt vilket kostnaden för understöd av nu angivna slag undantages från ersättning, skulle tydligen ett stort antal tvisteämnen mellan kommunerna röjas ur vägen, och stadgandet skulle alltså komma att få en väsentlig betydelse med hänsyn till minskande av fattigvårdsprocesserna mellan kommunerna. Även om utvägar ej saknas att med andra medel minska antalet av tvister, torde dock intet medel vara så effektivt som att låta vistelsekommunen själv vidkännas dylika tillfälliga kostnader. Någon större förskjutning av fattigvårdstungan torde ej behöva befaras genom ett dylikt stadgande. Med en begränsning till ovan angivna fall torde man ej behöva befara, att vistelsekommunen skall undandraga sig att lämna erforderlig hjälp eller att söka skjuta detta åliggande över på annan kommun.

Samtidigt föreslog kommittén, att ifrågavarande slag av fattigvård icke skulle utgöra hinder för förvärv av hemortsrätt, och anförde såsom motivering till detta förslag, bland annat, att det låge nära till hands att låta frågorna om fattigvårds ersättning och om dess inverkan på hemortsrättsförvärv behandlas enligt samma regler. Den omständigheten, att en person komme i behov av tillfällig fattigvård, kunde ej heller sägas med nödvändighet utvisa en sådan brist i försörjningsförmågan hos honom, att han ej borde kunna förändra hemortsrätt. Kommittén hade på grund härav ansett lämpligt att låta fattigvård, varom här vore fråga, vara utan inverkan på hemortsrättsförvärv.

Vid framläggande av proposition nr 135 till 1918 års riksdag anförde föredragande departementschefen, att den av kommittén omfattade principen, att fattigvård av mera tillfällig beskaffenhet icke borde medföra rätt till ersättning från hemortskommunen, vore i stort sett riktig och borde läggas till grund för lagstiftning. I fråga om den utsträckning, i vilken denna princip borde komma till tillämpning, ansåge emellertid departementschefen, att förslaget, att fattigvård, som lämnats under högst 30 dagar, icke skulle ersättas, lämpligen icke borde genomföras. Förslaget förordades i den begränsade omfattning, nu gällande lag innehåller.

Mot vad sålunda i propositionen föreslogs framställdes i riksdagen icke någon erinran.

Vid 1928 års riksdag yrkade herrar Ericson i Boxholm och Hedlund i Östersund i en inom andra kammaren väckt motion, nr 190, att riksdagen måtte besluta sådan ändring i fattigvårdslagen, att i 50 § 2 mom. fattigvårdslagen omförmäld fattigvård med undantag för begravningshjälp skulle ersättas av hemortskommunen samt i de fall, då 60 § vore tillämplig, av staten.

Över denna motion avgav statens inspektör för fattigvård och barnavård infortrat yttrande, vari han bland annat anförde:

Ett ställningstagande till förevarande motion torde kräva en undersökning, huruvida den uppfattning rörande ifrågavarande bestämmelser i 50 § 2 mom. i fattigvårdslagen, som hystes vid lagens tillkomst, sedermera jävats av erfarenheten eller icke. För detta ändamål har jag införskaffat fattigvårdskonsulenternas yttranden i frågan. Av de sålunda avgivna yttrandena gå sex i tillstyrkande riktning, medan tre utmynna i ett avstyrkande. Meningen bland konsulenterna är således delad rörande lämpligheten av den i motionen föreslagna lagändringen.

Med hänsyn härtill anser jag det uteslutet, att något beslut om ändring av ifrågavarande bestämmelse fattas av detta års riksdag. Dessförinnan torde erfordras en mera grundlig utredning än vad här kunnat åstadkommas till klargörande av denna lagbestämmelses verkningar i olika hänseenden under den tid, som gått sedan fattigvårdslagens tillkomst. Vad som av flera av konsulenterna anförts anser jag i varje fall motivera igångsättande av en dylik utredning.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag därför värdsamt tillstyrka, att en allsidig och förutsättningslös utredning företages rörande önskvärdheten och lämpligheten av ändringar i nuvarande 50 § 2 mom. i fattigvårdslagen samt att därvid jämväl beaktas denna lagbestämmelses samhörighet med bestämmelsen i 49 § 1 mom., att viss tillfällig fattigvård icke utgör hinder för hemortsrättsförvärv.

I sitt i ärendet avgivna utlåtande, nr 25, hemställde andra lagutskottet, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda, och anförde till stöd härför följande:

Motionärerna hava ej uttalat sin uppfattning i frågan, huruvida den av dem föreslagna ändringen i 50 § 2 mom. fattigvårdslagen bör medföra ändring jämväl av 49 § 1 mom. samma lag. Anses det sammanhang mellan de båda paragraferna föreligga, att den föreslagna ändringen av det förstnämnda lagrummet bör medföra den ändring av det senare, att hjälp av den beskaffenhet, som angives i ändringsförslaget, skall utgöra hinder för förvärv av hemortsrätt, måste givetvis lämpligheten av det framställda ändringsförslaget bedömas även med hänsyn till innebörden av en sådan konsekvens.

Utskottet har ej ansett tillräckligt material föreligga för ett ståndpunkts-tagande i den sålunda angivna frågan och har redan av detta skäl ansett sig ej böra förorda bifall till motionärernas förslag om lagändring. I anledning av motionen har fattigvårdsmyndigheternas uppmärksamhet blivit riktad på de hittillsvarande verkningarna av den lagbestämmelse, som motionen åsyftar, och utskottet förutsätter, att dessa myndigheter även skola med intresse följa framtida erfarenheter av lagbestämmelsernas tillämpning. Under sådana omständigheter har utskottet icke nu ansett erforderligt att förorda, att en utredning företages rörande de lagändringar, som kunna ifrågasättas med utgångspunkt från motionen.

Vid utlåtandet var fogad en reservation av fyra ledamöter, vilka ansett, att utskottet bort föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t begära en allsidig och förutsättningslös utredning rörande önskvärdheten och lämpligheten av sådana ändringar i fattigvårdslagen, som påyrkats i motionen.

Första kammaren biföll utskottets hemställan, under det att andra kammaren biföll reservationen. Frågan hade alltså fallit.

Vid 1929 års riksdag väcktes åter motioner i ämnet, nämligen nr 54 i första kammaren av herrar Sandén och Ström samt nr 87 i andra kammaren av herrar Ericson i Boxholm och Hedlund i Östersund.

I sitt över motionerna avgivna utlåtande, nr 26, anförde andra lagutskottet, bland annat:

Utöver vad motionärerna vid föregående riksdag anført hava i de nu föreliggande motionerna icke återopats några skäl för ett genomförande av den ifrågasatta ändringen av 50 § 2 mom. fattigvårdslagen. Förhållandet mellan nämnda lagrum och bestämmelserna om hemortsrättsförvärv i 49 § 1 mom. har ej heller beaktats, att den frågan kan komma att upptagas till prövning, huruvida icke annan utväg för gäldande av åtminstone vissa av de här

berörda tillfälliga fattigvårdskostnaderna kan anses stå till buds än att de bestridas antingen av vistelse- eller hemortskommunen. Utskottet vill i detta sammanhang bringa i erinran, att fjolårets riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t begärt utredning rörande det interkommunala skatteutjämningsproblemet. Vid verkställande av denna utredning torde jämväl frågan om överflyttande på stat och landsting av vissa fattigvårdskostnader komma under övervägande. Med hänsyn till nu anförda förhållanden har utskottet ej funnit anledning att frångå den ståndpunkt, som utskottet vid fjolårets riksdag intog till den då väckta motionen i ämnet.

Med denna motivering hemställde utskottet, att motionerna icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Reservation anfördes av tre ledamöter.

Utskottets hemställan bifölls av båda kamrarna.

Vid 1930 års riksdag yrkade herr Johansson i Väby m. fl. i en inom andra kammaren väckt motion, nr 71, att undantagsbestämmelserna i 50 § 2 mom. fattigvårdslagen måtte upphävas.

Andra lagutskottet anförde i sitt i ärendet avgivna utlåtande, nr 1, bland annat, att utskottet ej funne skäl att frångå sin vid 1928 och 1929 års riksdagar uttalade åsikt, samt erinrade, att den från styrelsen för landskommunernas förbund väckta frågan om utredning rörande ändring av bestämmelserna om hemortsrätt ännu icke blivit avgjord ävensom att utredningen rörande det interkommunala skatteutjämningsproblemet ej vore slutförd.

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd. Tre av utskottets ledamöter reserverade sig.

Utskottets hemställan bifölls av båda kamrarna.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 27 november 1930 hemställde *statens inspektör för fattigvård och barnavård*, att Kungl. Maj:t ville föranstalta om en allsidig och förutsättningslös utredning av frågan om upphävande av bestämmelserna i 50 § 2 mom. fattigvårdslagen och däremot svarande stadgande i barnavårdslagen ävensom av övriga i samband därmed stående frågor.

Denna skrivelse, varöver yttranden inhämtats från åtskilliga myndigheter och sammanslutningar, är fortfarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Vid 1934 års riksdag yrkade herrar Ericson i Boxholm och Hedlund i Östersund i motionen nr 302 i andra kammaren, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en allsidig utredning rörande sådana ändringar i fattigvårdslagen, att i 50 § 2 mom. omförmäld fattigvård med undantag för begravningshjälp jämställdes med övrig fattigvård enligt 1 § fattigvårdslagen i fråga om ersättningsskyldighet för hemortskommun och beträffande understödstagares förvärv av hemortsrätt.

I en annan vid samma riksdag väckt motion, nr 451 i andra kammaren av herr Nyblom m. fl., ifrågasattes att under 50 § 2 mom. fattigvårdslagen hänföra fattigvård åt barn till arbetslösa men arbetsföra föräldrar samt att låta sådan fattigvård ej utgöra hinder för förvärv av hemortsrätt.

I sitt i ärendet avgivna utlåtande, nr 23, yttrade andra lagutskottet, bland annat, att det torde finnas anledning antaga, att de i motionerna berörda spörsmålerna komme att tilldraga sig uppmärksamhet vid fortsatt behandling av skatteutjämningsberedningens betänkande samt under organisationssakkunnigas utredning. Utskottet erinrade tillika om, att de i motionen II: 302 berörda frågorna vore beroende på Kungl. Maj:ts prövning i anledning av skrivelse från statens inspektör för fattigvård och barnavård den 27 november 1930. Under sådana förhållanden fann utskottet skäl icke föreligga för riksdagen att i förevarande hänseenden avlåta skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning.

Utskottet hemställde, att de i motionerna gjorda framställningarna icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd, vilken hemställan bifölls av båda kamrarna.

Utskottet vill slutligen erinra om *befolkningskommissionens* den 10 december 1935 avgivna betänkande angående förlossningsvården och barnmorskeväsendet samt förebyggande mödra- och barnavård (S. O. U. 1936: 12) samt den 9 januari 1936 avlämnade betänkande angående moderskapspenning och mödrahjälp (S.O.U. 1936: 15). Enligt förslag i dessa betänkan- den skall staten helt övertaga normalkostnaderna för förlossningsvården. Varje kvinna skall äga rätt till kostnadsfri hjälp av barnmorska. Kvinna, som föder barn, skall erhålla en moderskapspenning, som är avsedd att täcka vissa med barnsörden förenade engångskostnader. Om kvinna i anledning av havandeskap är i trängande behov av understöd, skall hon kunna tilldelas mödrahjälp till belopp, ej överstigande 300 kronor. Mödrahjälpen är ej att anse som fattigvård.

Utskottet. De under förevarande punkt behandlade spörsmålen rörande fattigvårdssamhälle- nas inbördes ersättningsskyldighet för vissa slag av fattigvård samt om sådan fattigvårds inverkan på förvärv av hemortsrätt med mera äga uppenbarligen ett nära samband med den ovan under A behandlade frågan om fattigvårdens förstatligande, vilken fråga, såsom utskottet förut erinrat, torde bliva föremål för övervägande av kommunalskatteberedningen. Utskottet vill därutöver erinra, att ifrågavarande spörsmål underställts Kungl. Maj:ts prövning i anledning av skrivelse från statens inspektör för fattigvård och barnavård den 27 november 1930.

Under sådana förhållanden finner utskottet skäl icke föreligga för riksdagen att för närvarande taga ställning till frågan om lagstiftning i ämnet eller avlåta skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning.

C. Rätt till fattigvård för arbetsföra personer, vilka till följd av arbetslöshet äro nödlidande (motionerna I: 288 och II: 348).

I *motionen I: 288* av herr Otto Wangson framhålles, att i avvaktan på resultatet av de utredningar och förslag, som måste föregå en så genomgripande reform som fattigvårdens förstattligande, synes frågan om tryggnad av alla oförskyllt nödlidandes rätt till hjälp av samhället böra tagas under öfvervägande och föranleda ett mera omedelbart beslut. I *motionen* ifrågasättes sådan ändring i 1 § första stycket fattigvårdslagen, att rätt till fattigvård skall tillkomma även arbetsföra personer, vilka anmält sig som arbetssökande hos organ för den offentliga arbetsförmedlingen men likväl icke erhållit lämpligt arbete.

I *motionen II: 348* av herr Spångberg m. fl. hemställes, att riksdagen måtte besluta sådant tillägg i 1 § fattigvårdslagen, att genom arbetslöshet nödlidande person skall äga rätt till fattigvård.

Utskottet vill till en början lämna en *översikt över gällande bestämmelser angående bedrivande av hjälpverksamhet för arbetslösa*.

Enligt 1 § *fattigvårdslagen* skall fattigvård utgivas till minderårig eller den som till följd av ålderdom, sjukdom, lyte eller eljest bristande kroppsel eller själskrafter är oförmögen att genom arbete försörja sig och som saknar medel till sitt livsuppehälle, därest hans behov ej annorledes avhjälpes. Bland de förutsättningar, som enligt denna paragraf medföra skyldighet för kommunen att utgiva fattigvård, finnes alltså arbetslöshet icke upptagen. Till arbetslös persons minderåriga barn är kommun emellertid i enlighet med paragrafen vid behov pliktig att utgiva fattigvård.

Därest fattigvårdssamhälle utgiver fattigvård i andra fall än dem, som omförmälas i 1 § i *fattigvårdslagen*, äger samhället jämlikt de i 2 § i samma lag givna bestämmelserna fastställa de grunder för fattigvården, som böra av samhällets fattigvårdsstyrelse iakttagas. I praxis har sedan länge erkänts, att fattigvård enligt 2 § må utgivas i anledning av arbetslöshet och att sådan fattigvård jämväl må lämnas direkt till den arbetslöse. I öfrigt torde böra nämnas, att 2 och 23 §§ upptaga bestämmelser om att fattigvårdssamhälle och fattigvårdsstyrelse hava att ombesörja, att den som finnes vara i behov av fattigvård erhåller sådan.

För utgiven fattigvård föreligger återbetalningsskyldighet, i den mån fattigvårdsstyrelsen icke finner skäl till eftergift. I 64 § i *fattigvårdslagen* uppräknas emellertid vissa omständigheter, vilka kunna medföra, att fattigvårdssamhälle äger bestämma, huruvida ersättningsskyldighet för uppbyggnaden av fattigvård skall äga rum. Bland dessa omständigheter nämnes det fall, att fattigvårdssamhälle anslagit särskilda medel till fattigvårdsstyrelsens förhållande för avhjälpande av nöd, som i större utsträckning uppkommit på grund av missväxt, annan allmännare olycka eller av förhållanden utom riket vållad

allmän kristid. Av förarbetena till fattigvårdslagen framgår vidare, att 64 § erhöll sin nuvarande lydelse genom av 1918 års riksdag vidtagna förändringar i det av Kungl. Maj:t framlagda lagförslaget. Kungl. Maj:t hade nämligen föreslagit, att i 64 § skulle upptagas en bestämmelse, som innehölle en generell rätt för fattigvårdssamhälle att besluta, att återbetalningsskyldighet icke skulle föreligga för understöd, som utlämnades av fattigvårdsstyrelsen.

I kungörelsen den 30 juni 1934 angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet (S. F. S. 1934: 434 med ändring 1935: 426) föreskrives, att dylik verksamhet vid oförvållad arbetslöshet bedrivs under tre huvudformer, nämligen dels statliga och statskommunala reservarbeten, dels kontantunderstödsverksamhet och dels särskilda åtgärder i anledning av ungdomsarbetslösheten. Tillsyn över verksamheten utövas av statens arbetslöshetskommission. Verksamheten omländerhaves inom varje kommun av en arbetslöshetskommitté. I kungörelsen lämnas vissa föreskrifter angående behörigheten att uppbära arbetslöshetshjälp. Dessa bestämmelser innebära i huvudsak, att hjälp endast må lämnas till den som är arbetsför och oförvållat arbetslös samt efter verkställd prövning befunnits vara i behov av hjälp. Återbetalningsskyldighet föreligger icke för arbetslöshetshjälp, som uppburits i enlighet med kungörelsens bestämmelser.

I 23 § i kungörelsen hava intagits bestämmelser angående fastställande av särskild reservarbetslön. Denna lön, som i allmänhet fastställs kommunvis, skall ligga till grund för ackordsättningen vid statliga och statskommunala reservarbeten samt för kontantunderstödens maximibelopp.

I fråga om reservarbetena må här allenast nämnas, att statliga reservarbeten utföras i arbetslöshetskommissionens regi, medan de statskommunala reservarbetena bedrivs i landstings, kommuns eller vägstyrelses regi efter av arbetslöshetskommissionen i varje särskilt fall lämnat medgivande. Kommissionen bestämmer det högsta antal arbetslösa, som vid varje tillfälle må från vederbörande kommun sysselsättas vid statligt eller statskommunalt reservarbete. Beslut om statsbidrag till statskommunalt reservarbete fattas i allmänhet av kommissionen men i vissa särskilt angivna fall av Kungl. Maj:t. Den omständigheten, att arbetslös person för sig eller sin familj uppbär fattigvård, inverkar icke på rätten att erhålla hänvisning till statligt eller statskommunalt reservarbete eller att kvarstå såsom reservarbetare.

Om en kommun önskar bedriva kontantunderstödsverksamhet med statsbidrag, skall kommunen, efter det kommunen anvisat medel till verksamheten, inhämta arbetslöshetskommissionens medgivande därtill samt hos kommissionen göra ansökan om statsbidrag. I samband därmed skall kommunen lämna uppgift om antalet hjälpsökande arbetslösa inom kommunen. Kommissionen bestämmer det högsta antal arbetslösa, för vilket vid varje tillfälle statsbidrag till dagunderstöd må beräknas. Statsbidragets storlek bestämmes av kommissionen eller, i vissa fall, av Kungl. Maj:t.

Kommissionen äger bestämma det högsta belopp, varmed dagunderstöd för

varje kommun må utgivas. Understödet må icke överstiga två tredjedelar av den för orten fastställda reservarbetslönen. Enligt 43 § i kungörelsen må dagunderstöd icke utgå till den, som i anledning av arbetslöshet åtnjuter fattigvård för sig eller sin familj av annat slag än som avses i 50 § 2 mom. i lagen om fattigvården eller som utgöres av sjukhusvård åt någon, i förhållande till vilken den arbetslöse är att anse såsom familjeförsörjare. Utgår fattigvård på annat sätt än sålunda angivits, må dagunderstöd enligt arbetslöshetshjälpkungörelsen icke utgå, såvida icke den lämnade fattigvården varit tillfällig och utgått i synnerligen trängande fall.

Genom *förordningen den 15 juni 1934 om erkända arbetslöshetskassor* har i Sverige införts ett system för frivillig arbetslöshetsförsäkring. Till arbetslöshetskassor, som bildats av arbetarna och som vunnit erkännande enligt bestämmelserna i nämnda förordning, utgår statsbidrag i enlighet med vad som stadgas i förordningen den 15 juni 1934 om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor. Tillsynsmyndighet för kassorna är socialstyrelsen.

Understöd från erkänd arbetslöshetskassa utgår i form av daghjälp efter en minimikarenstid av sex dagar. För att bliva berättigad till daghjälp måste medlem hava erlagt föreskrivet antal avgifter under viss förfluten tid. Daghjälpens belopp får icke överstiga 6 kronor eller, med vissa undantag, understiga 2 kronor. Understöd må utgå för högst 120 dagar under loppet av 52 på varandra följande veckor. Den omständigheten, att medlem i erkänd arbetslöshetskassa för sig eller sin familj åtnjuter fattigvård, inverkar icke på hans rätt till daghjälp från kassan. Antalet erkända arbetslöshetskassor uppgår för närvarande till sju med ett sammanlagt medlemsantal av omkring 72 000. Av dessa arbetslöshetskassor är det allenast en kassa, nämligen musikernas erkända arbetslöshetskassa, som fastställt ett daghjälpbelopp överstigande 4 kronor. I sistnämnda kassa kan daghjälp utgå med högst 5 kronor.

Hjälpverksamhet för oförvällat arbetslösa bedrives för närvarande, förutom i de genom författningsbestämmelser reglerade former, för vilka redogörelse i det föregående lämnats, ytterligare i form av anordnande av kommunala reservarbeten och utgivande av kommunala kontantunderstöd utan statsbidrag. Vad de kommunala reservarbetena beträffar bedrivs dessa arbeten inom en kommun ofta samtidigt med statskommunala reservarbeten. Några författningsbestämmelser angående de kommunala reservarbetena förefinnas icke. Ur författningsynpunkt måste dessa arbeten därför betraktas såsom arbeten på den öppna marknaden.

Beträffande tolkningen av den gällande rättens ståndpunkt i fråga om kommunernas befogenhet att utan statsbidrag och i annan ordning än fattigvårdslagen stadgar bevilja understöd till hjälp vid arbetslöshet vill utskottet nämna, att från regeringsrätten föreligger ett antal prejudikat i

ämnet. Utskottet hänvisar till de fall, som omnämnts i regeringsrättens årsbok för 1933 sid. 15 samt för 1934 S. 31, 209 och 299. I ett vart av dessa fall, där klagan fördes mot ett av kommun meddelat beslut om understöd vid arbetslöshet, blev beslutet undanröjt på den grunden, att beslutet innebure, att understöd av kommuns medel kunde komma att beredas medlemmar av kommunen i annan ordning än gällande fattigvårdslag stadgade eller enligt bestämmelserna angående statsbidrag till arbetslöshetshjälp vore medgivet, och att kommunen förty överskridit sin befogenhet. Befogenhet för kommun att utan statsbidrag anordna kontant understödsverksamhet vid arbetslöshet utan fattigvårds karaktär synes således förutsätta, att medgivande till sådan verksamhet lämnats i en författning.

Under de senaste åren hava från skilda håll framkommit förslag om vidtagande av mer eller mindre ingripande förändringar i det system för den samhälleliga arbetslöshetshjälpen, för vilket redogörelse lämnats i det föregående. Åtskilliga utredningar, som bedrivits under senare tid, hava berört dessa spörsmål. Utskottet vill i dessa avseenden omnämna följande.

Vid 1933 års riksdag hemställdes i två likalydande motioner, I: 128 av herr Trygger m. fl. och II: 237 av herr Lindman m. fl., att riksdagen ville för sin del besluta antaga ett av motionärerna framlagt förslag till lag om offentlig arbetslöshetshjälp åt oförvållat arbetslösa.

Särskilda utskottet vid 1933 års riksdag yttrade i sitt över bland annat nyssnämnda motioner avgivna utlåtande, nr 17, att utskottet till fullo delade den uppfattningen, att förhållandena med avseende å den kommunala, icke statsunderstödda arbetslöshetshjälpen i många avseenden vore otillfredsställande. Detta gällde framför allt frånvaron av enhetlig reglering och kontroll. Den av utskottet införskaffade utredningen hade visat, att de arbetslöner, som utginge vid rent kommunala reservarbeten, vore ytterligt skiftande. Motsvarande ojämnhet torde råda beträffande kommunernas inställning till andra frågor, som tarvade en utförlig reglering. Ett klarläggande vore tillika önskvärt beträffande omfattningen av kommunernas lagliga rätt att lämna arbetslöshetshjälp utan fattigvårds karaktär. Utskottet anförde vidare i samma utlåtande, att en av de sidor av arbetslöshetsproblemet, vilka visat sig mest svårlösta, avsåge förhållandet mellan den offentliga arbetslöshetshjälpen och den allmänna fattigvården. Ur olika synpunkter vore det i hög grad önskvärt, att en bestämd gräns härvidlag kunde uppdragas, så att sammanblandning undvekes och det icke förekomme, att en och samma person samtidigt åtnjöte understöd från flera håll för samma hjälpbehov. Då arbetslöshet emellertid icke i och för sig grundade rätt till fattigvård, utan meddelande därav i sådant fall berodde på vederbörande kommuns fria prövning jämlikt 2 § fattigvårdslagen, föreläge häri en anledning till lokal ojämnhet, som skulle göra det obilligt att i förevarande hänseende för det dåvarande

uppdraga en allmänt gällande gränslinje. Även i andra av utskottet särskilt omnämnda avseenden mötte tills vidare svårigheter vid frågans behandling. Utskottet ansåge, att samtliga dessa spörsmål borde i ett sammanhang göras till föremål för utredning. Tillika borde givetvis beaktas sambandet med motsvarande problem beträffande förhållandet mellan fattigvården och olika socialförsäkringsgrenar. Med hänsyn till den synnerligen stora aktualitet, som frågan ägde med avseende å arbetslöshetshjälpen, borde denna del av problemet upptagas till förnyad behandling, utan att förslag avvaktades beträffande förhållandet mellan socialförsäkringen och fattigvården i allmänhet.

I *skrivelse den 21 juni 1933*, nr 356, hemställde riksdagen därefter, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta dels om skyndsam utredning rörande reglering av förhållandet mellan den offentliga arbetslöshetshjälpen i dess olika former och den allmänna fattigvården, dels ock om skyndsam utredning beträffande omfattningen av kommunernas lagliga rätt att lämna arbetslöshetshjälp utan fattigvårds karaktär samt om behovet och lämpligheten av laglig reglering av kommunernas verksamhet för arbetslöshetens bekämpande.

I anledning av denna skrivelse föranstaltade Kungl. Maj:t om en särskild utredning inom socialdepartementet rörande omfattningen av kommunal understödsverksamhet utan statsbidrag för hjälp åt arbetslösa. Av utredningen, som avsåg dels år 1932 och dels vissa tidpunkter år 1933, framgick att dylik verksamhet förekom inom nära hälften av samtliga kommuner i riket. En närmare sammanfattning av de vid utredningen vunna resultaten återgives i organisationsakkunnigas betänkande med utredning och förslag rörande den samhälleliga hjälpverksamhetens organisation m. m. (sid. 105—115).

I *proposition nr 38 till 1934 års riksdag* med förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m. har föredragande departementschefen, statsrådet Möller, efter att hava redogjort för vad vid 1933 års riksdag och tidigare förekommit i frågan beträffande förhållandet mellan arbetslöshetsförsäkringen och fattigvården, anfört, bland annat (sid. 62 och 63):

På föredragning av mig har Kungl. Maj:t anbefallt länsstyrelserna att införskaffa särskild utredning från kommunerna till närmare belysning av det sätt, varpå kommunerna ordnat den del av arbetslöshetshjälpen, som ej består i anordnande av arbeten och ej heller består i utgivande av kontant-understöd med statsbidrag. Bearbetning av det från kommunerna inkomna vidlyftliga utredningsmaterialet har igångsatts inom departementet. Särskild utredning har också inom departementet verkställts rörande innebörden av gällande rätt i fråga om kommuns befogenhet att lämna arbetslöshetshjälp utan fattigvårds karaktär. Såsom jag föregående år anförde, måste en gränsdragning emellan arbetslöshetsförsäkringen och den allmänna fattigvården

ingå som ett led i ett allmänt åtskiljande av den med återbetalningsskyldighet förenade fattigvården och annan hjälp, som i skiftande former lämnas till följd av arbetslöshet. Ett dylikt åtskiljande sammanhänger nära med frågan om åstadkommande av en större enhetlighet vid förvaltningen inom kommunerna av den sociala hjälpverksamheten. Denna fråga är som bekant för utredning överlämnad till de s. k. organisationssakkunniga. De sakkunnigas arbete på detta område kunde komma att beröra en del av den av riksdagen begärda utredningen. I det läge, vari frågan sålunda befinner sig, är det uppenbarligen icke möjligt att föreslå några särskilda bestämmelser till reglering av förhållandet mellan arbetslöshetsförsäkringen och den allmänna fattigvården.

Andra lagutskottet yttrade i sitt utlåtande nr 37 vid 1934 års riksdag över nyssnämnda proposition, bland annat:

På sätt departementschefen anfört lärer det med hänsyn till pågående utredningar icke vara möjligt att nu skrida till en definitiv reglering av förhållandet mellan arbetslöshetsförsäkringen och fattigvården. I likhet med departementschefen anser utskottet emellertid principiellt, att olika former av samhällelig hjälpverksamhet böra hållas åtskilda, så att en person icke samtidigt beredes hjälp från olika håll. På grund härav vill utskottet giva uttryck åt önskvärldheten av att pågående utredningar i ämnet bedrivs med sådan skyndsamhet, att riksdagen snarast erhåller tillfälle att pröva frågan i hela dess vidd.

I proposition nr 235 till 1934 års riksdag angående anslag till bekämpande av arbetslösheten m. m. har föredragande departementschefen, statsrådet Möller, förklarat (s. 39), att det icke vore möjligt att fatta ståndpunkt till något av de spörsmål berörande arbetslöshetshjälpen och fattigvården, beträffande vilka riksdagen i sin ovannämnda skrivelse hemställt om utredning. Innan bearbetningen av det från kommunerna införskaffade utredningsmaterialet avslutats och såmedelst en mera fullständig överblick vunnits över de nuvarande förhållandena å olika orter, vore det enligt departementschefens förmenande ej möjligt att avgöra, om och i vilka avseenden en ytterligare utredning kunde eller lämpligen borde verkställas utan att avbida resultatet av organisationssakkunnigas undersökningar.

Enligt givna direktiv hava *organisationssakkunniga* haft att behandla bland annat frågan om att åstadkomma större enhetlighet vid förvaltningen inom kommunerna av den sociala omvårdnaden. De sakkunniga hava i sitt betänkande framlagt utkast till lag om den samhällelige hjälpverksamhetens organisation med mera. Majoriteten av de sakkunniga ha, såsom utskottet tidigare i detta utlåtande erinrat, föreslagit, att i varje kommun med mer än 1 500 invånare skall finnas en social nämnd med uppgift att handhava kommunens verksamhet för fattigvård, barnavård, ungdomsskydd, allmän ålderdomspensionering, behandling av alkoholister och arbetslöshetshjälp. I lagutkastet behandlas, bland annat, även frågan om förbud mot oreglerad

hjälpverksamhet. De sakkunniga anföra, att den förut omnämnda utredningen angående kommunal understödsverksamhet utan statsbidrag utvisade, att kommunerna icke sällan överskridit de gränser för hjälpverksamhet vid arbetslöshet, som angivits av gällande författningar. Det måste, enligt de sakkunnigas mening, betecknas som olämpligt, att det allmänna på detta sätt bedreve en för de enskilda såväl som för samhället djupt ingripande hjälpverksamhet, utan att denna vore underkastad reglering genom lag eller annan författning. För att åstadkomma en klar, rättslig reglering på detta område hade de sakkunniga i sitt lagförslag intagit en bestämmelse om förbud för kommun att meddela understöd åt enskilda i andra fall eller i andra former än lag stadgade eller som genom statsbidrags meddelande prövats vara behöriga. För vissa undantagsfall borde en möjlighet till dispens från den allmänna regeln finnas. De sakkunniga föreslogo därför ett stadgande av innebörd att, om genom kris i näringslivet inom viss kommun framkallades omfattande arbetslöshet, på särskild prövning skulle bero, huruvida och på vilka villkor kommunen finge annorledes än eljest bestämts meddela understöd åt oförvållat arbetslösa. Prövningen härav borde verkställas av den myndighet, som i allmänhet skötte den av staten utövade eller understödda hjälpverksamheten.

I en vid organisationssakkunnigas betänkande fogad *reservation* har ledamoten borgarrådet Victor Karlsson anfört bland annat, att det vore ogörligt att enbart genom organisatoriska åtgärder undanröja alla de olägenheter, vilka till väsentlig del vore en följd av att den omfattande och mångskiftande socialvården reglerades av en mångfald olika lagar och författningar, som, tillkomna på olika tider, icke fullt harmonierade med varandra. Ville man ernå en verkligt effektiv samverkan mellan de olika verksamhetsgrenarna, torde detta icke kunna vinnas med mindre än att man grepe sig an med en revidering av de olika lagarna i syfte att åstadkomma inbördes samklang dem emellan. Särskilt gällde detta fattigvårdslagen, vars bestämmelser med hänsyn till de senare årens sociala lagstiftning i många hänseenden vore föråldrade, oklara och svårtolkade. Sedan denna lag stiftades, hade dessutom uppstått nya hjälpbehov av betydande omfattning, som man svårligen kunde förutse, då lagen skrevs, nämligen de behov, såväl direkta som indirekta, som den oförvållade arbetslösheten framkallat. Då alla dessa hjälpbehov icke kunde tillgodoses genom den särskilda hjälpverksamheten för arbetslöshetens bekämpande eller genom arbetslöshetsförsäkringen, måste fattigvården alltjämt vara beredd att meddela en supplerande hjälp. Erfarenheten hade dock visat, att fattigvårdslagens nuvarande bestämmelser mycket litet lämpade sig för en hjälpverksamhet av denna art.

I *proposition nr 232 till 1935 års riksdag* angående anslag till bekämpande av arbetslösheten har föredragande departementschefen, statsrådet Möller, förklarat (s. 21), att det syntes honom icke möjligt att taga ställning

till de av 1933 års riksdag angivna spörsmålen, berörande arbetslöshetshjälpen och fattigvården, förrän i samband med den slutliga prövningen av organisationssakkunnigas förslag.

I *proposition nr 3 till innevarande riksdag* med förslag till lag om socialregister har föredragande departementschefen, statsrådet Möller, uttalat, att i de till övervägande antal avstyrkande yttranden, som avgivits över organisationssakkunnigas betänkande, anförts åtskilliga skäl mot så omfattande förändringar i organisatoriskt hänseende, som ett genomförande av de sakkunnigas förslag skulle innebära. Då de anförda skälen syntes departementschefen bärande, hade han funnit sig icke böra lägga sakkunnigförslagets huvudprinciper till grund för lagstiftning i ämnet.

I *arbetslöshetsutredningens betänkande II angående åtgärder mot arbetslöshet* (S. O. U. 1935:6) finnes bland annat ett uttalande (sid. 201) om det otillfredsställande i att fattigvården och arbetslöshetshjälpen för närvarande ej äro klart åtskilda. Kommittén anför vidare (sid. 249 f.), att de av kommittén i betänkandet framförda synpunkterna och förslagen angående hjälpverksamhetens ordnande i och för sig vore av den betydelse, att de motiverade en allmänna granskning av grunderna för hjälpverksamheten. En sådan omprövning påkallades för övrigt därav, att verksamheten icke längre kunde betraktas allenast såsom tillfällig utan måste, åtminstone för längre tid framåt, bliva bestående. Härtill komme, att vid arbetslöshetsförsäkringens ordnande hänsyn icke tagits till den betydelsefulla frågan, huruvida dess prestationer komme att stå i lämpligt förhållande till hjälpverksamhetens. Särskilt för familjeförsörjare å dyrare orter kunde dagunderstödet, som helt bekostades av det allmänna, komma att bliva för de arbetslösa förmånligare än den av dem själva delvis bekostade daghjälpens inom försäkringen. En sådan anordning vore uppenbarligen olämplig.

Under år 1935 har inom socialdepartementet utarbetats en *promemoria angående kommunal kontantunderstödsverksamhet utan statsbidrag och i annan form än fattigvård* för hjälp åt arbetslösa. I denna promemoria har intagits ett utkast till lag om kommunal kontantunderstödsverksamhet vid arbetslöshet. I promemorian uttalas, att det syntes erforderligt att öppna lagliga möjligheter för de kommuner, som så önskade, att jämväl utan bidrag av statsmedel anordna kontant understödsverksamhet. I lagutkastets 1 § stadgas, att kommunal understödsverksamhet må anordnas i enlighet med bestämmelserna i lagen i de fall, då inom kommun, där arbetslöshet råder, det finnes erforderligt att bereda oförvållat arbetslösa kontanta understöd. Ett beslut, varigenom kommunerna anvisat medel till kommunal kontantunderstödsverksamhet, skall jämlikt 2 § underställas Kongl. Maj:ts prövning

och fastställelse. Av lagen reglerad hjälpverksamhet skall stå under tillsyn av den myndighet, som Kungl. Maj:t bestämmer. Enligt den lämnade motiveringen skall denna myndighet utgöras av arbetslöshetskommissionen. Vidare givas bestämmelser angående understödsformerna, vilka, då lagen endast reglerar den kontanta hjälpverksamheten, utgöras av dagunderstöd och hyreshjälp. Från hjälpkungörelsen hava hämtats behörighetsregler, konfliktdirektiv och bestämmelser om vad som skall förstås med lämpligt arbete. Samma föreskrifter lämnas angående förhållandet till fattigvården och arbetslöshetsförsäkringen, som enligt hjälpkungörelsen gälla i fråga om den kontanta hjälpverksamheten. Beträffande dagunderstödens belopp stadgas, att understöd må utgå med högst de belopp, som tillsynsmyndigheten för varje kommun medgiver, dock må, därest reservarbetslön blivit fastställd för orten, dagunderstöd ej överstiga två tredjedelar av nämnda lön.

Över departementsutkastet hava yttranden avgivits av socialstyrelsen, arbetslöshetskommissionen, kammarrätten, statens inspektör för fattigvård och barnavård, överståthållarämbetet, 6 länsstyrelser, stadsfullmäktige i 4 städer och 2 enskilda sammanslutningar. Socialstyrelsen, arbetslöshetskommissionen, statens inspektör för fattigvård och barnavård samt överståthållarämbetet hava därvid förklarat sig anse skäl tala för en allmän översyn av den sociala hjälplagstiftningen.

De i motionerna I: 288 och II: 348 upptagna frågorna om rätt till fattigvård för arbetslösa personer, vilka till följd av arbetslöshet äro nödlidande, beröra ämnen, vilka statsmakterna under de senaste åren ägnat stor uppmärksamhet. Utskottet vill härutinnan erinra, att 1933 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt om skyndsamt utredning dels beträffande förhållandet mellan den offentliga arbetslöshetshjälpen i dess olika former och den allmänna fattigvården, dels ock beträffande omfattningen av kommunernas lagliga rätt att lämna arbetslöshetshjälp utan fattigvårds karakter samt om behovet och lämpligheten av laglig reglering av kommunernas verksamhet för arbetslöshetens bekämpande.

Utskottet.

I anledning av denna riksdagsskrivelse har inom socialdepartementet verkställts utredning rörande den kommunala understödsverksamheten utan statsbidrag för hjälp åt arbetslösa. En sammanfattning av de vid utredningen vunna resultaten har återgivits i organisationssakkunnigas betänkande. Såsom utskottet i sin ovan lämnade redogörelse framhållit har regeringsrätten i åtskilliga utslag under åren 1933 och 1934 upphävt av kommuner fattade beslut om utgivande av kontantunderstöd utan statsbidrag med den motiveringen, att besluten innebure, att understöd av kommunernas medel kunde komma att beredas medlemmar av desamma i annan ordning än gällande fattigvårdslag stadgade eller enligt bestämmelserna angående statsbidrag till arbetslöshetshjälp vore medgivet, och att kommunerna förty överskridit sin befogenhet. Rätt för kommun att utan statsbidrag anordna

kontantunderstödsverksamhet utan fattigvårds karaktär synes således förutsätta, att medgivande till sådan verksamhet lämnats i en författning. I propositionen nr 232 till föregående års riksdag angående anslag till bekämpande av arbetslösheten m. m. har föredragande departementschefen, statsrådet Möller, förklarat, att det syntes honom icke möjligt att taga ställning till de av 1933 års riksdag angivna spörsmålen, berörande arbetslöshets hjälpen och fattigvården, förrän i samband med den slutliga prövningen av organisationssakkunnigas förslag. Utskottet har ovan redogjort för det huvudsakliga innehållet av detta förslag. I propositionen nr 3 till innevarande års riksdag med förslag till lag om socialregister har statsrådet Möller uttalat, att han icke funnit sig böra lägga organisationssakkunnigas förslag om förändringar i organisatoriskt hänseende till grund för lagstiftning. Inom socialdepartementet har under föregående år utarbetats ett utkast till lag om kommunal kontantunderstödsverksamhet utan statsbidrag och i annan form än fattigvård. Sedan yttranden inhämtats från vissa myndigheter och sammanslutningar över berörda förslag, är detsamma beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Av de spörsmål, rörande vilka 1933 års riksdag hemställt om utredning, synes frågan om förhållandet mellan fattigvården och den offentliga arbetslöshets hjälpen i dess olika former hittills hava blivit i tämligen ringa utsträckning belyst.

Vid 1934 års riksdag yttrade utskottet i sitt utlåtande över propositionen nr 38 med förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m. att olika former av samhällelig hjälpverksamhet borde hållas åtskilda, så att en person icke samtidigt bereddes hjälp från olika håll, varvid utskottet framhöll önskvärdheten av att pågående utredningar i ämnet bedreves med sådan skyndsamhet, att riksdagen snarast erhöle tillfälle att pröva frågan i hela dess vidd. Behovet av större enhetlighet och planmässighet i den offentliga hjälpverksamheten har under de senaste åren gjort sig allt starkare gällande. Såsom framgår av utskottets redogörelse ha tid efter annan från olika håll framförts önskemålet, att författningarna om hjälp åt arbetslösa måtte göras till föremål för en allmän översyn efter enhetliga principer.

Det måste anses vara av vikt, att de av riksdagen begärda utredningarna rörande reglering av förhållandet mellan den offentliga arbetslöshets hjälpen i dess olika former och den allmänna fattigvården samt rörande behovet och lämpligheten av laglig reglering av kommunernas verksamhet för arbetslöshetens bekämpande snarast fullföljas. Under det fortsatta utredningsarbetet bör till ingående prövning upptagas frågan om kommunernas rätt och skyldighet att utgiva fattigvård i anledning av arbetslöshet, varvid bör uppmärksammas den skillnad, som enligt nu gällande bestämmelser föreligger mellan å ena sidan arbetslösa, arbetsföra personer, vilka åtnjuta arbetslöshets hjälp, och å andra sidan arbetsoförmögna och andra, vilka erhålla fattigvård, i fråga om återbetalningsskyldighet för upp-

buren hjälp. Enligt utskottets mening är det av stor betydelse, att den samhälleliga hjälpverksamheten icke anordnas eller bedrivs på sådant sätt, att anslutningen till den statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen motverkas. Om möjlighet finnes för den arbetslöse att utan erläggande av avgifter och utan återbetalningsskyldighet erhålla lika stort eller högre understöd per dag av allmänna medel än vad de försäkrade erhålla från sina kassor, måste detta komma att försvåra arbetslöshetsförsäkringens utveckling. Frågan om kontantunderstödsbeloppens lämpliga avvägning i förhållande till daghjälp enligt arbetslöshetsförsäkringen torde därför böra göras till föremål för ingående övervägande. På grund av vad sålunda anförts vill utskottet föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte snarast fullfölja de av 1933 års riksdag begärda utredningarna rörande reglering av förhållandet mellan den offentliga arbetslöshetshjälpen i dess olika former och den allmänna fattigvården samt rörande behovet och lämpligheten av laglig reglering av kommunernas verksamhet för arbetslöshetens bekämpande.

D. Lika behandling i vistelsesamhället av i lika mån understödsbehövande; skyldighet för hemortssamhälle att ersätta all av vistelsesamhälle utgiven fattigvård (motionen I:288).

I motionen I: 288 anför herr Otto Wangson, att om man trots allt icke är beredd att taga steget ut till den av honom föreslagna fattigvårdsreform, som redovisats i detta utlåtande under C, vill han framkasta ett förslag, som komme att råda bot på de för närvarande allra mest upprörande missförhållandena på den samhälleliga hjälpverksamhetens område, nämligen den styvmoderliga behandlingen av dem, som vistas i en kommun och ha hemortsrätt i en annan. Felet är enligt motionen, att fattigvårdslagen tillstodjer en olika behandling av i lika mån understödsbehövande. I motionen ifrågasattes,

dels ett tillägg till 2 § fattigvårdslagen av innehåll, att fattigvårdssamhälle icke må stadga, att den, som är i behov av fattigvård, skall förvägras sådan allenast på den grund, att han äger hemortsrätt inom annan kommun än den, där han vistas;

dels ett tillägg till 23 § fattigvårdslagen, att i fråga om fattigvård må åtskillnad icke göras, om den nödställda tillhör det fattigvårdssamhälle, där han vistas, eller ej;

dels ock sådan ändring i fattigvårdslagen, att hemortssamhälle skall vara pliktigt att ersätta all, av vistelsesamhälle utgiven fattigvård, alltså även fattigvård enligt 2 § fattigvårdslagen.

Enligt 2 § fattigvårdslagen äger fattigvårdssamhälle för beviljande av fattigvård i andra fall än dem, vilka omförmälas i 1 §, bestämma de grunder,

som böra iakttagas av fattigvårdsstyrelsen. Om sådant bestämmande ej skett, ankommer det på styrelsen att meddela fattigvård i den mån styrelsen prövar nödigt. Samhället och styrelsen hava härvid att på sätt i 23 § sägs ombesörja, att den som finnes vara i behov av fattigvård erhåller sådan.

Jämlikt 23 § fattigvårdslagen skall den som vill komma i åtnjutande av fattigvård göra anmälan därom hos fattigvårdsstyrelsen i det fattigvårdssamhälle, där han vistas. Oavsett om anmälan skett, åligger det emellertid fattigvårdsstyrelse att ombesörja, att hjälp lämnas den som vistas inom samhället och är i behov av fattigvård.

På förvärv av hemortsrätt inverkar enligt 49 § 1 mom. fattigvårdslagen, med undantag för vissa arter av fattigvård, som uppräknas i momentet, all fattigvård enligt 1 § samt dessutom fattigvård enligt 2 §, som meddelats av annan kommun än mantalsskrivningskommunen, alltså det samhälle, där hemortsrätt kommer att vinnas, om året blir fattigvårdsfritt. Sistnämnda begränsning fanns redan i 1871 års fattigvårdsförordning och avser att förebygga, att mantalsskrivningskommunen genom meddelande av fattigvård, utan att de i 1 § angivna förutsättningarna föreligga, hindrar ett eljest inträdande hemortsrättsförvärv.

I fråga om *bosättningens betydelse för erhållande av hjälp enligt 1934 års kungörelse angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet* vill utskottet lämna följande redogörelse: Sökande, som enligt lagen om fattigvården äger hemortsrätt inom annan kommun än den, där ansökan om arbetslöshetshjälp göres, må, utan hinder av sagda omständighet, kunna komma i åtnjutande av arbetslöshetshjälp. Dock bör arbetslöshetshjälp i regel icke tilldelas sådan sökande, därest han icke vistats inom kommunen under en tid av minst nio månader och tillika under denna tid innehaft anställning av mera stadigvarande beskaffenhet (17 §). Arbetslöshetskommitté, som finner sig icke böra lämna arbetslöshetshjälp åt sökande, som enligt lagen om fattigvården äger hemortsrätt inom annan kommun, må hänvisa honom att söka dylik hjälp i den kommun, där han äger hemortsrätt, samt, efter av arbetslöshetskommissionen meddelat tillstånd, tilldela honom understöd till bestridande av kostnaden för hans resa till hemortsrättskommunen. Till sådant reseunderstöd utgår statsbidrag med halva beloppet (18 §).

Utskottet har från statens arbetslöshetskommission inhämtat, att reseunderstöd enligt 18 § hjälpkungörelsen av kommunerna utbetalats under 1934 till 399 personer med 7 643 kronor 80 öre och under 1935 till 526 personer med 9 105 kronor 45 öre, av vilka belopp statsverket bidragit med hälften.

Beträffande arbetare vid statliga reservarbeten gäller, att nödig kostnad för den arbetslöses resa till arbetsplats, dit han hänvisats, ersättes av statsverket. När särskilda omständigheter därtill föranleda, må enligt arbetslöshetskommissionens bestämmande ersättning av statsmedel utgå jämväl för

den arbetslöses hemresa (31 §). De fall, då sådan ersättning utgår, hava av kommissionen fixerats till hemresa vid anställningens upphörande på grund av kommissionens beslut, vid inställelse till värnpliktstjänstgöring samt vid hemsändning på grund av olycksfall eller sjukdom, otvetydigt ådragen efter ankomsten till arbetsplatsen, samt resa till ny anställningsort, om genom intyg enligt fastställt formulär kan styrkas, att mera stadigvarande anställning på den öppna marknaden erhållits, medan arbetaren ännu var sysselsatt vid statligt reservarbete.

Vidare har föreskrivits, att kommun, som önskar erhålla sysselsättning för arbetslösa vid statligt reservarbete, skall lämna uppgift om det antal hjälpsökande arbetslösa inom kommunen, som enligt lagen om fattigvården äga hemortsrätt inom annan kommun (28 §). Detsamma gäller vid ansökan om medgivande att anordna statskommunalt reservarbete (34 §) samt vid ansökan om statsbidrag till dagunderstöd och hyreshjälp (39 och 49 §§).

Vid bestämmandet av det antal arbetslösa, som vid varje tillfälle högst må sysselsättas vid statliga eller statskommunala reservarbeten eller för vilka statsbidrag till dagunderstöd eller hyreshjälp må beräknas, skall arbetslöshetskommissionen pröva, huruvida visst antal av de platser eller understödsrum, som tilldelats kommun, skola förbehållas arbetslösa, som enligt lagen om fattigvården äga hemortsrätt inom annan kommun (29, 35, 40 och 49 §§). Därjämte har föreskrivits, att förhöjt statsbidrag må utgå till de arbetslösa vid statskommunala reservarbeten samt till det dagunderstöd och den hyreshjälp, som utbetalats till nu berörda hjälpsökande med hemortsrätt inom annan kommun (36, 41 och 50 §§).

På förslag av statsutskottet (utlåt. nr 153) begärde 1935 års riksdag (skriv. nr 371) med bifall till en av herr Hallén m. fl. väckt motion (II: 622), att Kungl. Maj:t måtte verkställa undersökning rörande icke hemortsberättigade ur synpunkten av antal, förekomst m. m.

Kungl. Maj:t uppdrog sedermera den 12 juli 1935 åt arbetslöshetskommissionen att med ledning av uppgifter från arbetslöshetskommittéerna, avseende den 31 juli 1935, verkställa utredning angående samtliga anmälda arbetslösa ålder, yrke och organisationstillhörighet, arbetslöshetsperiodens längd, arbetsförhet inom eget yrke och inom grovarbete, tidpunkten för vederbörande hjälpsökandes inflyttning till vistelsekommunen ävensom den form, vari hjälpen lämnats. Arbetslöshetskommissionen har den 9 april 1936 avlämnat den begärda undersökningen. Hela antalet i undersökningen redovisade, icke hemortsberättigade personer utgör 423, motsvarande 1 procent av totalantalet hjälpsökande arbetslösa. Antalet icke hemortsberättigade var störst i Stockholm (131), Göteborgs och Bohus län (38), Stockholms län (26) och Västernorrlands län (26).

Vid proposition nr 19 till innevarande års riksdag angående förstärkning av vissa anslag under femte huvudtiteln har fogats en översikt av arbetslös-

hetskommisionen över arbetslöshetsläget åren 1934 och 1935. Av denna översikt (tabell 20) samt av den av kommissionen avgivna översikten över hjälpverksamheten under februari månad 1936 (sid. 13 och 14) framgår, att antalet rapporterade, icke hemortsberättigade arbetslösa, som uppehållit sig minst nio månader i vistelsesamhället och därunder innehåft arbetsanställning av mera stadigvarande beskaffenhet, utgjorde för juli 1935 291, varav 211 personer eller 72,5 % blevo hjälpta, samt för oktober 1935 344, varav 193 personer eller 56,1 % hjälptes. Antalet rapporterade arbetslösa, inklusive icke hemortsberättigade, utgjorde för juli 1935 42 582, varav 32 600 personer eller 76,5 % erhöilo hjälp, samt för oktober 1935 47 045, varav 28 136 personer eller 59,8 % blevo hjälpta. I den vid propositionen nr 19 fogade översikten har framhållits, att en orsak till det anmärkningsvärt ringa antalet anmälda torde vara, att många arbetslöshetskommittéer hänvisa icke hemortsberättigade arbetslösa till fattigvården ävensom att sådana arbetslösa, med kännedom om de tidigare svårigheterna att erhålla arbetslöshetshjälp, mången gång direkt anhålla om fattigvård utan att dessförinnan efterhöra möjligheterna till arbetslöshetshjälp.

Utskottet vill slutligen omnämna, att Kungl. Maj:t den 8 november 1935 anbefallt statistiska centralbyrån att avgiva utlåtande rörande den i ovan nämnda motionen II: 622 vid 1935 års riksdag väckta frågan om undersökning rörande icke hemortsberättigade ur synpunkten av antal, förekomst m. m. I utlåtande den 24 mars 1936 har statistiska centralbyrån, som lämnat åtskilliga uppgifter om antalet i kyrkoböckerna redovisade s. k. obefintliga, ifrågasatt en allsidig utredning om de i motionen II: 622 berörda spörsmålen.

Utskottet. De under förevarande punkt berörda spörsmålen, vilka enligt utskottets mening äro förtjänta av stor uppmärksamhet, stå uppenbarligen i ett nära samband med de under punkterna A och C behandlade frågorna om fattigvårdens förståtligande samt om rätt till fattigvård för arbetslösa, vilka till följd av arbetslöshet äro nödlidande. Det torde finnas anledning antaga, att jämväl de nu ifrågavarande spörsmålen skola tilldraga sig uppmärksamhet vid de fortsatta utredningarna om förhållandet mellan fattigvården och arbetslöshetshjälpen och beträffande behovet och lämpligheten av en laglig reglering av kommunernas verksamhet för arbetslöshetens bekämpande.

Av en av arbetslöshetskommisionen verkställd undersökning framgår, att antalet rapporterade, icke hemortsberättigade arbetslösa för juli månad 1935 utgjort 423, varav 291 personer uppehållit sig minst nio månader i vistelsesamhället och därunder innehåft anställning av mera stadigvarande beskaffenhet. Arbetslöshetskommisionen har framhållit, att en orsak till det anmärkningsvärt ringa antalet anmälda torde vara, att många arbetslöshetskommittéer hänvisa dessa arbetslösa till fattigvården ävensom att

den icke hemortsberättigade arbetslöse, med kännedom om de tidigare svårigheterna att erhålla arbetslöshetshjälp, mången gång direkt anhåller om fattigvård utan att dessförinnan efterhöra möjligheterna till arbetslöshetshjälp.

Enligt utskottets förmenande synes det, utan hinder av ovannämnda utredningsarbeten, böra övervägas, huruvida de i motionen påtalade olägenheterna kunna undanröjas eller minskas genom ändringar i kungörelsen den 30 juni 1934 angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet eller genom andra administrativa föreskrifter. Härvid torde olika möjligheter böra bli va föremål för uppmärksamhet. Utskottet vill härutinnan erinra, att enligt 18 § i nämnda kungörelse äger arbetslöshetskommitté, som finner sig icke böra lämna arbetslöshetshjälp åt sökande, som enligt fattigvårdslagen har hemortsrätt inom annan kommun, hänvisa honom att söka dylik hjälp i den kommun, där han äger hemortsrätt, samt, efter av arbetslöshetskommissionen meddelat tillstånd, tilldela honom understöd till bestridande av kostnaden för hans resa till hemortskommunen. Till sådant reseunderstöd utgår statsbidrag med halva beloppet. Enligt utskottets mening skulle befintliga missförhållanden i åtskilliga fall mildras, därest statsverket ersatte hela resekostnaden eller större delen därav. Utskottet vill i detta sammanhang erinra, att statsverket enligt 31 § i nämnda kungörelse ersätter nödig kostnad för den arbetslöses resa till statligt reservarbete, dit han hänvisats, samt att ersättning av statsmedel må, när särskilda omständigheter därtill föranleda, efter arbetslöshetskommissionens bestämmande utgå jämväl för den arbetslöses hemresa från sådant arbete.

Utskottet vill sålunda föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa om en förutsättningslös utredning angående möjligheten att genom ändringar i ovannämnda kungörelse eller genom andra föreskrifter undanröja eller väsentligen mildra de olägenheter, som vid tillämpningen i kommunerna av det nuvarande systemet för hjälp åt arbetslösa visat sig uppstå för sådana arbetslösa, som där icke äga hemortsrätt.

E. Principerna för behovsprövningen i fattigvårdslagen (motionen I:288).

I motionen I: 288 yttrar herr Otto Wangson, att om de uppslag till tryggnade av de oförskyllt nödlidandes rätt att erhålla hjälp av samhället, för vilka redogjorts under C och D i detta utlåtande, skulle behöva föranleda ytterligare utredning, torde vid denna utredning frågan om en uppmjukning av den i princip orimligt stränga behovsprövning, som nu föregår hjälpbeviljandet, lämpligen göras till föremål för övervägande. I motionen ifrågasattes att till 1 § första stycket fattigvårdslagen göra ett tillägg av följande lydelse:

Vid prövning av den hjälpsökandes behov skall hänsyn tagas till inkomster och tillgångar hos samtliga hemmavarande familjemedlemmar; dock bör hänsyn icke tagas till sådana tillgångar som bohag eller arbetsredskap. Ej heller må den omständigheten, att den hjälpsökande har smärre besparingar eller eget hem, utgöra hinder för att hjälp beredes honom.

Enligt 1 § fattigvårdslagen förutsättes för rätt att erhålla fattigvård, bland annat, att vederbörande »saknar medel till sitt livsuppehälle».

Enligt förarbetena till fattigvårdslagen avser stadgandets formulering att förebygga den stränga tolkning av motsvarande, i 1871 års fattigvårdsförordning förekommande uttryck »sakna egna medel», som stundom framträtt.

Fattigvårdslagstiftningskommittén framhåller i sin motivering till 1 § fattigvårdslagen, att samhällets skyldighet att hjälpa ej bör vara utesluten därav, att någon egendom möjligen finnes, då den ej är till hands att tagas i anspråk för behovets avhjälpande.

I 13 § sista stycket i kungörelsen angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet återfinnes ett stadgande av samma innebörd som det i motionen föreslagna.

Organisationssakkunniga hava i sitt betänkande ägnat uppmärksamhet åt behovsprövningen enligt fattigvårdslagen. De sakkunniga anföra rörande behovsprövningen och utmätandet av understöden bland annat:

I detta avseende ha svåra missförhållanden framträtt. Delvis torde detta kunna förklaras genom bristande samverkan mellan de olika organen för samhällets understödsverksamhet. Det har sålunda förekommit, att fattigvårdsstyrelse utan att särskild anledning därtill, exempelvis sjukdom, talrik barnskara eller särskilt höga bostadskostnader, förefunnits, utmätt så rikligt hemunderstöd att det överstigit vad enligt de av statens arbetslöshetskommission fastställda reservarbetslönerna är normal inkomst för reservarbete i orten. Klagomål ha ej sällan framkommit över att de högre fattigvårdsinstanserna utmätt för rikliga understöd, och man har ondgjort sig över att understödsbelopp utdömts, vilka uppgivits hava överstigit arbetsförtjänsterna för stora grupper av den arbetande befolkningen i orten. En utveckling i denna riktning innesluter uppenbarligen lockelse för de lägsta inkomsttagarna att övergiva självförsörjningen för att i stället söka understöd från det allmänna. Det är självfallet icke meningen att understödet skall tillmätas så knappt, att det icke blir tillräckligt för uppehållet.

I anslutning till dessa synpunkter ha de sakkunniga funnit erforderligt att i 26 § fattigvårdslagen såsom ett andra stycke införa en uttrycklig erinran om att fattigvårdsunderstöd ej må så utmätas, att detsamma för den hjälpsökande ter sig fördelaktigare än försörjning genom arbete. De sakkunniga ha funnit nödigt, att åtgärder vidtagas även för att skärpa kontrollen över hjälpverksamheten. Enligt 43 § fattigvårdslagen ha länsstyrelserna att vaka över att fattigvården inom länen ändamålsenligt ordnas och handhaves, var-

vid de till sitt biträde hava särskilda tjänstemän, fattigvårdskonsulenter. De sakkunniga föreslå, att i 43 § fattigvårdslagen stadgas skyldighet och befohgenhet för länsstyrelserna och fattigvårdskonsulenterna att vaka över — ej blott att de behövande komma i åtnjutande av det understöd som omständigheterna påkalla — utan även att det allmänna ej betungas med kostnader, som lagligen åligga enskild, eller med större kostnader än som svara mot behovet. För att giva eftertryck åt kontrollen föreslå de sakkunniga vidare, att åt fattigvårdskonsulenterna gives rätt att överklaga den kommunala fattigvårdsmyndighetens beslut angående meddelande av fattigvård.

Jämväl principerna för prövning av en hjälpsökandes behov torde komma under övervägande vid de fortsatta utredningarna rörande reglering av förhållandet mellan fattigvården och den offentliga arbetslöshetshjälpen samt rörande behovet och lämpligheten av laglig reglering av kommunernas verksamhet för arbetslöshetens bekämpande. Under sådana förhållanden finner utskottet sig sakna anledning föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande förevarande spörsmål.

Utskottet.

F. Avskaffande av beteckningen »fattigvård» (motionen I:288).

I *motionen I:288* yttrar herr Otto Wangson, att om de uppslag till trygande av de oförskyllt nödlidandes rätt till hjälp av samhället, för vilka redogörelse lämnats under punkterna *C* och *D* i detta utlåtande, skulle behöva föranleda ytterligare utredning, torde vid denna utredning frågan om avskaffande av benämningen »fattigvård» lämpligen böra övervägas.

I motionen anföres härom, bland annat:

Beteckningen fattigvård är icke längre vare sig adekvat eller lämplig. Den är icke adekvat, ty den vård, som enligt lagen skall eller kan lämnas, förutsätter allenast ett akut hjälpbehov och icke någon pauperism i detta ords egentliga betydelse. Inte minst gäller vad här sagts om de arbetslösa, som behöva hjälp. Vad som här sagts gäller emellertid också ett stort antal andra fall av hjälpbehov, där familjefaderns eller någon familjemedlems sjukdom föranlett hjälpsökandet. Överhuvud gäller, att samhället icke, så länge fattigvården ännu är en huvudform för samhällets hjälpverksamhet, bör åsätta de hjälpsökande en etikett, som i deras egna och deras omgivnings ögon är onödigt förödmjukande och förnedrande. Ett erkännande av det berättigade i detta krav på en namnförändring finner man i de strävanden på den slutna fattigvårdens (anstaltsvårdens) område, som redan lett till att de forna »fattiggårdarna» och »fattighusen» i sin moderniserade form tämligen allmänt kallas ålderdomshem, vårdhem eller dylikt.

Detta spörsmål var föremål för uppmärksamhet under förarbetena till gällande fattigvårdslag.

Fattigvårdslagstiftningskommittén yttrade härom i sitt år 1915 avgivna betänkande:

Utan tvivel föreligga vissa skäl för en namnförändring. En viss misstro finnes helt visst mot den offentliga fattigvården. Om också denna delvis har sin grund i förhållanden, som redan avhjälpats eller som komma att med en ny lagstiftning försvinna, är det naturligen av vikt för en samhällsverksamhet, som har till uppgift att hjälpa de behövande, att den ej utövas under ett namn, som möjligen kan ingiva en ofördelaktig uppfattning om densamma. Värdet av ett sådant namnutbyte må likväl ej skattas alltför högt, och åtskilliga omständigheter hava bestämt kommittén att ej föreslå någon ändring. Först och främst återgiver ordet fattigvård på ett klart och enkelt sätt den verksamhet, som det gäller, nämligen omvårdnaden av de fattiga. Det är ej lätt att finna något annat lika lämpligt namn; beträffande den motsvarande benämningen i andra länder, »offentlig understödsverksamhet», kan anmärkas, att den hos oss skulle hava en alltför allmän innebörd. Särskilt skulle det bliva förenat med svårigheter att använda en dylik benämning i förbindelse med samhällen och myndigheter, och en namnförändring skulle helt säkert för en lång tid framåt alstra misstag och oreda. Däremot möta givetvis inga betänkligheter mot den förändringen att i vissa avseenden eller i vissa sammanställningar undvika termen fattigvård, då annat fullt lämpligt ord i stället kan fås, t. ex. att, såsom redan nu ofta i praktiken genomförts, för fattigvårdsanstalter undvika namnet fattighus eller fattiggård och i stället använda namnen ålderdomshem, arbetshem o. s. v.

Föredragande departementschefen, statsrådet Schotte, yttrade i propositionen till 1918 års riksdag med förslag till lag om fattigvården m. m., att ehuru ett utbyte av namn kunde tänkas innebära vissa fördelar, syntes svårigheten att finna en annan beteckning vara stor, varför departementschefen ej ansett sig böra föreslå någon ändring i detta avseende.

I en vid 1918 års riksdag inom andra kammaren väckt motion, nr 344, av herr Karlsson i Sandviken m. fl. anfördes bland annat:

Vad namnet fattigvård beträffar, så har det i alla tider varit ett misslagligt ord, tillkommet under en tid, då den allmänna uppfattningen på detta område var en helt annan än den sociala åskådning, som nu alltmer gör sig gällande. Allt för väl känna alla till, hur de betraktats, som erhållit hjälp av fattigvården. Särskilt gäller detta dem, som intagits å fattiggård. I propositionen har också föreslagits, att fattiggård bör utbytas mot ålderdomshem e. d. När ett dylikt medgivande skett inom en gren av denna verksamhet, borde som konsekvens därav följt, att även namnet å hela lagen ändrats t. ex. till försörjningslag. Intet hinder, som är oöverstigligt, möter enligt vårt förmenande därför, varför vi härmed tillåta oss göra yrkande om en sådan ändring, som för övrigt påyrkats från intresserat fattigvårdshåll. Som en konsekvens av denna föreslagna förändring skulle då även alla ordsammansättningar i lagen, där ordet fattig ingår, ändras i enlighet härmed.

Andra särskilda utskottet vid 1918 års riksdag yttrade rörande nyssnämnda motion, bland annat:

Vad beträffar yrkandet om utbytandet av namnet fattigvård mot något annat ord, kan utskottet ej finna, att den av motionärerna föreslagna be-

nämningen försörjning har några företräden framför den nuvarande. Utskottet har ej heller för egen del något annat lämpligt ord att föreslå. Ser man till den nuvarande benämningens innebörd, vården om de fattiga, måste erkännas, att ordet fattigvård uttrycker just vad som bör sägas. Utskottet hyser den förhoppningen, att genom den större humanitet, som på de flesta håll redan börjat göra sig gällande i fråga om fattigvården och som efter den nya lagens antagande bör komma att än mera framträda, de erinringar om vanvård av de fattiga hemmen och illa skötta anstalter, varpå under gångna tider tyvärr många exempel förekommit, så småningom skola försvinna och fattigvården i den allmänna uppfattningen få den innebörd, som den är avsedd att hava, nämligen samhällets omvårdnad om dem, som kommit i sådan belägenhet, att de ej själva kunna förskaffa sig vad som kräves för en människovärdig tillvaro. Utskottet finner sig därför ej kunna tillstyrka bifall till motionen.

Motionen avslogs i denna del.

Såsom framgår av utskottets redogörelse har under förarbetena till fattigvårdslagen frågan om utbyte av beteckningen fattigvård mot annan benämning varit föremål för övervägande. Enligt utskottets mening finns det anledning antaga, att frågan om den lämpligaste beteckningen av olika former av samhällets hjälpverksamhet kommer att tilldraga sig uppmärksamhet vid de fortsatta utredningarna rörande reglering av förhållandet mellan den offentliga arbetslöshetshjälpen i dess olika former och den allmänna fattigvården samt rörande behovet och lämpligheten av laglig reglering av kommunernas verksamhet för arbetslöshetens bekämpande. På grund härav har utskottet icke funnit tillräckliga skäl föreligga att hos Kungl. Maj:t göra någon framställning rörande nu ifrågavarande spörsmål.

Utskottet.

Utskottets hemställan.

Under åberopande av vad utskottet ovan anfört får utskottet hemställa:

A. beträffande frågorna om de allmänna bestämmelserna rörande hemortsrätt i fattigvårdslagen och barnavårdslagen samt om fattigvårdens och barnavårdens förstatligande:

Sid. 12.¹

att motionen I: 288 i förevarande del samt motionerna II: 58 och II: 59 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd;

B. beträffande frågan om upphävande av stadgandet i 50 § 2 mom. fattigvårdslagen m. m.:

Sid. 18.

att motionen II: 219 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd;

¹ Hänvisning till den sida i detta utlåtande, där utskottets motivering återfinnes.

Sid. 27.

C. beträffande frågan om rätt till fattigvård för arbetsföra personer, vilka till följd av arbetslöshet äro nödlidande:

1) att riksdagen, i anledning av motionerna I: 288 och II: 348, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte snarast fullfölja de av 1933 års riksdag begärda utredningarna rörande reglering av förhållandet mellan den offentliga arbetslöshetshjälpen i dess olika former och den allmänna fattigvården samt rörande behovet och lämpligheten av laglig reglering av kommunernas verksamhet för arbetslöshetens bekämpande ävensom för riksdagen förelägga de förslag, vartill utredningarna kunna föranleda; samt

2) att motionen I: 288 i förevarande del ävensom motionen II: 348, i den mån de icke blivit beaktade genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd;

Sid. 32.

D. beträffande frågorna om lika behandling i vistelsesamhället av i lika mån understödsbehövande samt om skyldighet för hemortssamhälle att ersätta all av vistelsesamhälle utgiven fattigvård:

1) att riksdagen, i anledning av motionen I: 288, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en förutsättningslös utredning angående möjligheten att genom ändringar i kungörelsen den 30 juni 1934 angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet eller genom andra föreskrifter undanröja eller väsentligen mildra de olägenheter, som vid tillämpningen i kommunerna av det nuvarande systemet för hjälp åt arbetslösa visat sig uppstå för sådana arbetslösa, som där icke äga hemorts rätt;

2) att motionen I: 288 i förevarande del, i den mån den icke blivit beaktad genom vad utskottet ovan hemställt, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd;

Sid. 35.

E. beträffande frågan om principerna för behovsprövningen i fattigvårdslagen:

att motionen I: 288 i förevarande del icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt

F. beträffande frågan om avskaffande av beteckningen »fattigvård»: Sid. 37.

att motionen I: 288 i förevarande del icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 17 april 1936.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *K. G. Westman, Frändén, Gustaf Tamm, Sam Larsson, Hagman, P. Sandström**, *Norman* och *Olof Carlsson**;

från andra kammaren: herrar *Hage, Wallerius, Johanson* i Hallagården, *Olovson* i Västerås och *Skoglund*, fru *Nordgren* samt herrar *Johanson* i Huskvarna* och *Cruse*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.